

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

IN-GROUP STEREOTYPY HOMOSEXUÁLNÍCH MUŽŮ

IN-GROUP STEREOTYPES OF HOMOSEXUAL MEN

Bakalářská diplomová práce

Autor: Ondřej Jurčik

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Olomouc

2017

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval Olze Pechové, své rodině, přátelům a všem, kteří při mně stojí a dodávají mi sílu jít dál.

Prohlášení:

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou diplomovou práci na téma *In-group stereotypes homosexuálních mužů* vypracoval samostatně pod odborným dohledem vedoucí diplomové práce a uvedl jsem všechny použité podklady a literaturu.

V ..... dne .....

Podpis .....

OBSAH

TEORETICKÁ ČÁST	6
1. Úvod.....	7
2. Stereotypy	8
2. 1. Funkce stereotypu a jeho vlastnosti	9
2. 2. Dělení stereotypů	10
2. 3. Teorie vzniku stereotypů.....	11
3. Homosexualita	13
3. 1. Aspekty homosexuální orientace	13
3. 1. 1. Genderová identita a homosexualita.....	14
3. 1. 2. Homosexuální identita, její vývoj a coming out	15
3. 3. Krátký historický pohled na homosexuální identitu od 19. století	20
4. (Auto)stereotypy a mužská homosexualita.....	23
4. 1. Obecná (Auto)stereotypizace a mužská homosexualita.....	23
4. 2. (Auto)stereotypizace a podskupiny homosexuálních mužů.....	26
EMPIRICKÁ ČÁST	30
5. Výzkumný problém, cíle práce a výzkumné otázky.....	31
6. Metodologický rámec a použité metody.....	32
6. 1. Zvolený typ výzkumu	32
6. 2. Metody získávání dat	33
6. 3. Metody zpracování a analýzy dat.....	34
6. 4. Etické problémy a jejich způsob řešení.....	34
7. Soubor.....	36
7. 1. Charakteristiky výběrového souboru	36
7. 2. Metoda výběru vzorku	36
8. Výsledky	38

8. 1. VO1: Jaké jsou obecné in-group stereotypy gay-mužů z hlediska charakterizování typického gay-muže?	38
8. 1. 1. Stereotypy o vnějších charakteristikách typického gay-muže.....	38
8. 1. 2. Stereotypy o vnitřních charakteristikách gay muže	40
8. 1. 3. Stereotypy o partnerském životě gay-mužů.....	41
8. 1. 4. Stereotypy o profesním životě homosexuálních mužů.....	42
8. 1. 5. Stereotypy o volném čase homosexuálních mužů.....	43
8. 1. 6. Stereotyp „maskulinního“ gaye	44
8. 2. VO2: Jaké jsou autostereotypy o podskupinách v rámci gay-mužské komunity a jak se liší od obecných autostereotypů gayů?	45
8. 2. 1. Podskupina „medvěďů“	45
8. 2. 2. Podskupina fitness	46
8. 2. 3. Podskupina „fems“	46
8. 2. 4. Podskupina „transky“	47
8. 2. 5. Jiné podskupiny	47
8. 3. VO3: Jaká je souvislost mezi in-group stereotypy gay-mužů a jejich identifikací s vlastní sexuální orientací?	48
8. 3. 1. Obecné postoje k vlastní gay-identitě.....	48
8. 3. 2. Obecné in-group stereotypy a vlastní gay-identita.....	49
8. 3. 3. In-group stereotypy o podskupinách gay-mužské komunity a vlastní gay-identita.....	50
9. Diskuze	51
10. Závěry	56
10. 1. Závěr pro VO1	56
10. 2. Závěr pro VO2	57
10. 3. Závěr pro VO3	58
11. Souhrn.....	59
12. Seznam použitých zdrojů a literatury	62
13. Seznam tabulek a grafů.....	67
14. Přílohy.....	68

TEORETICKÁ ČÁST

1. Úvod

Témata týkající se sexuálních menšin (nejen) v evropské společnosti čím dál více rezonují, příkladem může být umožnění uzavírání manželství pro stejnopohlavní páry v některých zemích či řešení otázek homoparentálních rodin. Ačkoli je snaha (a někdy velmi zdařilá) o zrovnoprávnění osob s odlišnou sexualitou, absentuje zde již snaha zabývat se identitou těchto osob do hloubky, přitom většinová společnost se na utváření identity sexuálních minorit značně podílí.

Homosexuální muži bývají často prostřednictvím stereotypizace heterosexuální společnosti stigmatizováni, což se pak promítá do identifikace potažmo psychického zdraví těchto jedinců. Tomuto jevu je, dle mého názoru, věnována značná pozornost. Předpokladatelným, avšak již méně prozkoumaným jevem je, že někteří gay-muži přejímají stereotypy, které má většinová společnost ohledně homosexuality, a tak diskriminují jiné gay muže. Někteří k tomu přidávají ještě navíc vlastní předsudky, čímž vzniká tak zvláštní paradox, kdy gay-jedinci toužící po respektu nejsou schopni respektu k jiným homosexuálním osobám.

Na komunitu homosexuálních mužů bývá často nahlíženo jako na skupinu lidí, jejíž členové se vzájemně podporují a společně bojují za svá společenská práva. Je zde tedy chápána jistá homogenita tohoto uskupení. Gay-mužská komunita je však velmi pestrý sociální útvar, ve kterém můžeme najít specifické podskupiny. Ty se svojí identitou snaží narušit zkratkovitou definovatelnost kategorie gay, čímž se mnohdy dostávají do hledáčku ostatních gayů – vznikají tedy další a další stereotypy a nálepkování.

Výše zmíněné skutečnosti nabízejí prostor pro podrobnější psychologické zkoumání. Kvůli tomu a také kvůli mé vlastní zkušenosti s gay-komunitou jsem rozhodl, že in-group stereotypy homosexuálních mužů zvolím jako téma své bakalářské diplomové práce, kde se budu věnovat jejich obsahům z obecné roviny, z hlediska vnímání gay-mužských podskupin a také ve vztahu k identitě gay-mužů.

2. Stereotypy

Pojem stereotyp vychází z řeckých slov *steréos*, což znamená tuhý či pevný, a *týpos*, které lze přeložit jako podoba, dojem či vzor. Konkrétně jde o zjednodušenou představu o jedinci či o celém sociálním útvaru (Geist, 1992) – například o skupině jedinců, které spojuje jejich sexuální orientace. Tyto představy, dojmy či domněnky o sociálních skupinách s jistou určitostí nemusejí odrážet realitu, tedy mohou být svým zjednodušením zkreslené či naprosto chybné (Judd & Park, 1993).

Stereotypy reprezentují rysy, které vnímáme jako charakteristické pro danou sociální skupinu nebo pro jednotlivé příslušníky této skupiny, a tím odlišujeme jednotlivá sociální uskupení od sebe navzájem. Jednoduše řečeno – jsou to takové rysy, které nás napadnou jako první, když uvažujeme o konkrétní skupině lidí (Nelson, 2009). Rysy či vlastnosti určité skupiny osob v rámci tématu stereotypizace nazýváme jako takzvané atributy a jednotlivé skupiny či sociální útvary označujeme jako kategorie (Hnilica, 2010).

Existují dva hlavní psychologické způsoby definování pojmu stereotyp. Ten první říká, že se jedná o sadu (set) vzájemně asociovaných přesvědčení, tedy jedná se o relativně pevný myšlenkový systém, který má jistou sílu ovlivňovat naši schopnost percepce. Druhý způsob popisuje stereotyp jako specifickou reprezentaci určité skupiny v určitém čase (McCarthy, Yzerbyt, & Spears, 2004).

V odborné literatuře se často pojem stereotyp překrývá s pojmem předsudek, například Allport (1954) právě ve svém díle *The Nature of Prejudice* tyto pojmy užívá jako synonyma a tvrdí, že předsudky jsou založeny na chybné rigidní generalizaci týkající se příslušníků určité kategorie. Stereotyp však není vlastní příčinou diskriminace, tou je až postoj (Hnilica, 2010), ovšem je zřejmé, že stereotyp a postoj jsou si blízké – stereotyp totiž lze považovat za kognitivní složku postoje (Tajfel, 1969). O jeho rigiditě by se dalo ovšem pochybovat, jelikož stereotypy mají tendenci měnit se v čase a také napříč sociálními kontexty (Oakes, Haslam, & Turner, 1994). Stereotyp jakožto kognitivní prvek jde ruku v ruce s předsudkem, který je zase afektivní složkou postoje, a tím se stereotyp stává jakýmsi racionalizačním prvkem, který vyvažuje „negativní“ charakter předsudečného uvažování (Sinclair & Kunda, 2000).

Problémem stereotypů je, že dávají do vzájemného vztahu atributy dané kategorie, které nejsou spojité, avšak v procesu utváření stereotypů s nimi lidé jednají jako se

spojitými dimenzemi (například barva kůže a výška) (Tajfel, 1969). Právě proto jsou častým zdrojem nepřesnosti o vnímaných vlastnostech příslušníků sociálního útvaru, a tedy i hlavním zdrojem přesměřené generalizace. Navíc mají stereotypy a předsudky ještě jednu přidanou hodnotu, kterou je negativita, jež zapříčiňuje další rozvíjení diskriminace (Allport, 1954).

2. 1. Funkce stereotypu a jeho vlastnosti

Stereotypy přináší jednoduchost a řád tam, kde panuje „přílišná“ komplexnost a složitost. Pomáhají nám tedy vypořádat se s rozdíly mezi skupinami, které nemusí být úplně jednoznačné, avšak právě stereotypy je jednoznačnými činí, anebo vytvářejí nové rozdíly tam, kde žádné neexistují, a to proto, abychom se mohli lépe orientovat v dané situaci. Zrovna tak ale platí, že pokud se určitý stereotyp neshoduje se skutečností, jsme i tak přesto své stereotypizování schopni obhájit slovy „vždyť výjimka potvrzuje pravidlo“ (Tajfel, 1969). Právě zde se ukazuje striktní rigidita, která je, jak jsem zmínil, spíše relativní, jako jedna z obecných vlastností stereotypu, o které mluví Allport (1954). Můžeme tedy říct, že jednou z hlavních funkcí stereotypu je nápomocnost řešení složité komplexnosti v rámci intersociálních vztahů (McCarthy, Yzerbyt, & Spears, 2004).

Stereotypy nám sice pomáhají snáze porozumět okolnímu světu a orientovat se v něm, ovšem taková schopnost by byla z hlediska hospodaření s psychickou energií poměrně náročná. Další významnou funkcí stereotypů je, že fungují jako výborné spořiče naší duševní energie, a to tak, že si na základě stereotypizování ušetříme námahu a čas, protože každý z nás je individuálně vybaven určitou kapacitou pro zvládání kognitivních úkolů. Vznik takové funkce je pochopitelný již na základě předchozího zmiňování složitosti sociálního prostředí. Není proto divu, že abychom se vyhnuli přetížení našich kognitivních kapacit, musíme vytvářet zjednodušené úsudky, které pak ale ve výsledku mohou být natolik zjednodušené, až nejsou pravdivé a jsou spíše předpojaté (McCarthy, 1999).

I kdyby naše stereotypy byly sebevíc akurátní, nejsme jimi schopni postihnout všechny zástupce dané kategorie, a tím jsme tedy z velké pravděpodobnosti nepřímou „nucením“ dopustit se chyby a tedy i neadekvátního usuzování o někom, kdo je příslušníkem dané kategorie. V jistých situacích mohou poskytovat určitou formu evoluční výhody – kdybychom věděli, že například 5 % příslušníků konkrétní skupiny jsou vrazi, pak vždy při

setkání s příslušníkem této kategorie by došlo k aktivaci atributu „vrah“, tedy nebezpečí. Při stereotypizování se tedy ze všech sil snažíme odlišovat jednotlivce konkrétních kategorií navzájem, abychom viděli jednotlivce patřící kategorie jako co nejvíce vzájemně shodné nebo alespoň podobné (Nelson, 2009; Hnilica, 2010).

2. 2. Dělení stereotypů

Stereotypy lze rozdělit na základě polarity rozlišování na pozitivní či negativní. Pozitivní rozlišování řeší oddělování jedné skupiny od druhé dle toho, že jedna skupina je považována za nadřazenou (superiorní) té druhé. Oproti tomu negativní rozlišování slouží k minimalizaci rozdílů mezi jednotlivými sociálními útvary (například hledáním společných atributů dvou rozdílných kategorií) (Reilly & Rudd, 2007).

Dále lze stereotypy rozdělit podle toho, zda jsou jedincem přiřazovány atributy ke kategorii, ke které on sám náleží či ke kategorii jemu „cizí“ – v takové případě lze hovořit o takzvaném out-group stereotypu nebo také heterostereotypu. Pokud však nositel vztahuje stereotyp k sobě samému, respektive ke kategorii, ke které sám náleží (a tím zároveň k ostatním příslušníkům této kategorie), mluvíme o stereotypech in-group neboli autostereotypech (Hnilica, 2010). Obecně se uvažuje tak, že in-group stereotypy nenesou toliko–negativních atributů či aspektů (jestli vůbec nějaké), jako tomu je u out-group stereotypů (Nelson, 2009). Zjednodušeně řečeno – člověk má tendenci favorizovat vlastní kategorii spíše než kategorii cizí, což se zdá být velmi logické.

Na základě psychologického rozdělení mentálních procesů na explicitní a implicitní lze takto rozdělit i stereotypy (Greenwald & Banaji, 1995). Explicitní stereotypy jsou takové, které jsou uvědomované či vědomé, souvisí s vlastní intencionalitou, kontrolou a vyžadují kognitivní zdroje (pozornost, kognitivní kapacitu). Naproti tomu implicitní nejsou přístupné vědomí, respektive jsou neuvědomované, zautomatizované, někdy probíhají proti vědomému úmyslu a jako takové nevyžadují konkrétní kognitivní zdroje zmíněné výše (Hnilica, 2010).

Na závěr je možné stereotypy rozdělit na základě svého vlastního obsahu, respektive druhů atributů dané kategorie (například rasové stereotypy, stereotypy kulturní, stereotypy týkající se sexuálních menšin, genderové stereotypy a podobně).

2. 3. Teorie vzniku stereotypů

Podle Gordona Allporta (1954) je hlavní příčinou vzniku stereotypů proces kategorizace. Každý člověk v intersociální situaci kategorizuje – jedná se o činnost, během které dochází k zařazování objektů do určitých tříd (*kategorií*) podle toho, jak moc se svými znaky (*atributy*) s danou kategorií shodují. Připisujeme tak objektům (např. jedinci či celé skupině) na základě tohoto procesu určitý status (Hnilica, 2010). Nemůžeme vytvářet úsudky o určitém objektu (například homosexuál), dokud neznáme rozdíly mezi tímto objektem a objektem jiným (například heterosexuál). Kategorizace, která je kognitivním procesem, nám pak právě pomáhá tyto rozdíly (či naopak podobnosti) detekovat (McCarthy, Yzerbyt, & Spears, 2004).

Kategorizace však nemusí být pouze jakéhosi vnějšího charakteru, nýbrž může svou povahou být zaměřena i „dovnitř“. V takovém případě hovoříme o sebekategorizaci (*self-categorization*). Jednou vystupujeme jako jednotlivci, individuality čistě sami za sebe, ale v jiných životních situacích sebe samotné kategorizujeme jako reprezentanty příslušné kategorie či sociální skupiny, což nám napomáhá v porozumění relací, ve kterých se jednotlivé sociální skupiny mohou vyskytovat (Nelson, 2009).

Jedincova percepce funguje na základě toho, že porovnává specifikace určité kategorie a samotnou zkušenost jedince, tím je míněno, že proces utváření stereotypů zahrnuje percepci či kódování nových informací, ale také zahrnuje a využívá jednotlivcovu minulou zkušenost, jelikož málokdy je jeho mysl „čistým listem papíru“, na který by mohl být vtisknut zbrusu nový stereotyp, tudíž pokračuje v doplňování svých předchozích domněnek (Bruner, 1957).

Stereotypy jsou zpravidla sdílené větším počtem lidí, málokdy se jedná o individuální stereotypy – respektive takové individuální domněnky jsou spíše vlastními postoji, které nevzbuzují takové množství pozornosti jako stereotypy samotné. Lze proto říci, že stereotypy jsou užitečné pro předvídání a pochopení chování členů konkrétní skupiny členy jiného uskupení. Jedním z možných důvodů, proč jsou stereotypy skupinově sdílené, je, že společné prostředí příslušníků určité skupiny nabízí podobné zkušenostní stimuly pro každého jedince zvlášť, v celkovém měřítku to pak vypadá, že jsou tyto zkušenosti sdílené, tedy determinované prostředím. Druhé vysvětlení říká, že stereotypy jsou sdíleny z důvodu společné ideologie sociálních reprezentací příslušníků určité skupiny a jde tedy v tomto případě o podmíněnost kulturní (McCarthy, Yzerbyt, & Spears, 2004).

Další motiv pro utváření stereotypů zahrnuje snahu o zvýšení kladného sebehodnocení tím, že ve stereotypch jsou akcentovány rozdílné dimenze mezi skupinami, což může sloužit k podtrhování pozitivních atributů u vlastní kategorie, a tím dochází k vytváření pozitivní sociální identity (Tajfel & Turner, 1979). Kromě toho zde máme také další základní motivy, kterými lze vysvětlit, proč stereotypy vznikají, a sice že naše domněnky o různých sociálních skupinách reprezentují či korespondují s našimi politickými a sociálními hodnotami (Nelson, 2009).

3. Homosexualita

Homosexualitu můžeme definovat jako: „ ... *sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezaviněný stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví*“ (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 19).

Pro označení homosexuálního muže je v českém kontextu zažitý pojem gay. V původní anglickém významu toto slovo znamená veselý. V anglicky mluvících zemích se však termín gay nemusí nutně používat pouze pro muže, ale jsou tak označovány i homosexuální ženy (lesby) (Procházka, 2002). Proto v této práci budu užívat upřesňující označení *gay-muž* (podle anglického gay-man – gay-muž, gay-woman – gay-žena, lesbická žena). Ovšem jako synonymum budu užívat také „pouhé“ *gay* s tím, že tak budou pro lepší srozumitelnost označení pouze homosexuální muži.

3. 1. Aspekty homosexuální orientace

Zastoupení homosexuality v populaci se podle různých sociálních i sexuologických výzkumů liší. Prevalence dle pohlaví je taktéž nejasná, avšak nejčastěji se uvádí, že homosexuálních mužů v populaci existuje 4–10 %, u žen je to pak 1 % a více. Problémem takových průzkumů je, že zjišťují sebeidentifikaci a sexuální chování, které nemusí nutně korespondovat se skutečnou sexuální orientací respondentů (Janošová, 2000). Domnívám se, že na zkreslení výsledků se taktéž podílí aspekty prostředí, ve kterém se pak respondenti mohou či naopak nemohou identifikovat se svojí skutečnou sexuální orientací – zjednodušeně řečeno: proč by měl někdo přiznat homosexualitu, respektive identifikovat se jako homosexuální jedinec (byť v anonymním dotazníku), pokud ji jeho okolí chápe jako nežádoucí.

Sexuální orientace nemusí být ostře ohraničitelným fenoménem, a to jak obecně, tak i z hlediska individuality, avšak o sexuální orientaci nejvíce vypovídá sexuální chování, sexuální prožívání a sexuální identifikace (Procházka, 2002).

Je důležité rozlišovat mezi sexuálním chováním a sexuální orientací. Jedná se sice o jevy, které jistě vzájemně úzce souvisí, avšak v reálu tyto jevy spolu nemusejí nutně korespondovat. Například zcela určitě můžeme najít takové homosexuálně orientované jedince, kteří zahajovali svůj sexuální život s opačným pohlavím, taktéž jsou známé

případy jedinců, kteří z různých důvodů vstupovali do jakýchsi „krycích manželství“. Tato skutečnost taktéž může platit obráceně, a sice že se někteří heterosexuálně orientovaní muži chovají homosexuálně (příkladem mohou být případy z armádního prostředí, věznic či prostituce) (Janošová, 2000). Jako homosexuální chování tedy označujeme takové chování, kdy jedinec vstupuje do sexuálního kontaktu s osobami stejného pohlaví (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992).

Sexuální prožívání, jeden z nejniternějších procesů člověka, zahrnuje sexuální sny, fantazie a přání, tudíž je s ním spojena také sexuální aktivita. Jedná se o nejpřesnější ukazatel sexuální orientace jedince (Janošová, 2000).

Posledním podstatným aspektem homosexuální orientace je identifikace. Tomuto aspektu se budu věnovat v následujících dvou podkapitolách zaměřených na genderovou a homosexuální identitu.

3. 1. 1. Genderová identita a homosexualita

Pojem gender bývá velmi často různě definován na základě vědního oboru, který tento pojem chce použít. Sociologie definuje gender jako soubor sociálně konstruovaných rolí, které jsou připisovány zvláště mužům a ženám. V psychologii se můžeme setkat s pojetím, kdy je gender označován jako pohlavní role, která má značit expresi mužských a ženských vlastností po stránce morfologické, behaviorální i kognitivně-psychologické (Bártová, Štěrbová, & Varella Valentová, 2016).

Genderová identita tedy znamená to, jak se daný jedinec ztotožňuje s tradičními rolemi (respektive pohlavními rolemi dané kulturou) a chováním, které jsou očekávány od nositelů určitého pohlaví na rovině maskulinity a feminity (Janošová, 2000). Identifikace s těmito rolemi probíhá nejvíce v raném dětství a pubertě, avšak změny jsou možné i v dalším průběhu života (Bártová, Štěrbová, & Varella Valentová, 2016).

Koncept maskulinity a femininity se v čase měnil. První z těchto konceptů chápal maskulinitu a feminitu jako dva protikladné póly stojící na jednorozměrném kontinuu. Zjednodušeně řečeno, čím více je daný jedinec maskulinní, tím méně pak nese feminních rysů a obráceně (Lippa, 2001). Od sedmdesátých let 20. století se stal dominantní koncept, který maskulinitu a feminitu vnímal jako dvě nezávislé osy, jež spolu vzájemně nekorespondují (to znamená, že není možné předpovědět jedincovu pozici na jedné ose na základě pozice na ose druhé). To vedlo ke vzniku nové kategorie, takzvané androgynie,

kteřá je charakterizována tím, že daný jedinec nese jak mnoho rysů maskulinních, tak zároveň rysů femininních. V opačném případě se pak hovoří o nevyhraněném jedinci (Bem, 1974). V devadesátých letech minulého století dochází k návratu k prvně zmíněnému konceptu pojetí maskulinity a feminity, kdy byla vytvořena nová metoda takzvané genderové diagnosticity (Lippa, 2001).

Je však důležité zmínit, že všeobecně společensky připisované exprese maskulinity a feminity se často liší od genderové identity určitých jedinců (Zucker, 2005). V takových případech mluvíme o takzvané genderové nonkonformitě či pohlavní atypičnosti, kdy chování, preference a zájmy jsou typické spíše pro pohlaví opačné, než je pohlaví jedince, kterému tyto aspekty náleží. Jako genderově nonkonformní lze považovat tedy i gay-muže, jelikož nesou více femininních rysů než muži heterosexuální (Bártová, Štěřbová, & Varella Valentová, 2016). Samozřejmě dávat rovnítko mezi mužskou homosexualitu jakožto sexuální orientaci a genderovou nonkonformitu by bylo více než krátkozraké. Již Terman a Miles v roce 1936 ve své studii dokázali identifikovat jak homosexuální muže, kteří měli spíše femininní charakteristiky, tak homosexuální muže s charakteristikami maskulinními (in Lippa, 2001). Navíc některé výzkumy poukazují i na fakt, že většina homosexuálních žen i mužů vykazuje spíše pohlavně typické chování a zájmy (Bailey, Kim, Hills, & Linsenmeier, 1997).

Genderově nonkonformní jedinci (obzvláště extrémní případy) jsou pro okolní společnost velmi nápadní, což může vést k diskriminaci, a to v dalším důsledku například u genderově nonkonformních homosexuálních mužů může vést k nižší sebeúctě a nižší životní pohodě. Genderová (non)konformita v tomto případě může hrát významnější roli než samotná sexuální orientace daného jedince, a ačkoli se tedy nejspíše jedná o dva izolované fenomény, nelze pochybovat o jejich vzájemné souvislosti (Bártová, Štěřbová, & Varella Valentová, 2016).

3. 1. 2. Homosexuální identita, její vývoj a coming out

Charakterizování vývoje homosexuální identity je problematické, jelikož je velmi obtížné odpovědět na otázku, co to vůbec homosexuální identita je. Procházka definuje homosexuální identitu jako: „*vnitřní ztotožnění se s homosexuálním cítěním*“ (Procházka 2002, s. 26). Taková definice je však, dle mého názoru, značně zkratkovitá a rozhodně nedostačující. Tento jev by totiž mohl zahrnovat vícero aspektů: definování sebe samotného jako gaye, vnímání vlastního já jako gay, představy o sobě jako homosexuálovi

(homosexuální sebeobraz), způsob bytí jako homosexuální osoby a s tím spojené vzorce chování a homosexuální aktivity. Taktéž obecná povaha homosexuální identity, tedy zdali je taková identita čistě intrapersonální, či si „žije vlastním životem“ mimo daného jedince, nebo je snad dokonce smíšená (zároveň interpersonální i intrapersonální), je opět sporná. Pokud se ovšem o definování gay-identity pokusíme, dalo by se říci, že se jedná o strukturované sety, jak daný jedinec vnímá sám sebe. Ty jsou vzájemně provázány emoční komponentou k této sebe-percepci a k sociální kategorii (homosexuální muž), do níž jedinec spadá. Zároveň do tohoto konceptu lze zahrnout jedincova přání o vlastní identitě a společensky dané konotace k sociální kategorii „gayové“ (Cass, 1984).

Ačkoli lze oddělit vývoj intrapersonální, nebo taktéž osobní homosexuální identity od homosexuální identity interpersonální (veřejné), jsou tyto procesy vzájemně propojené. Je proto možné, že někteří gayové mohou svoji sexuální identitu vnímat pouze na rovině osobní a také zároveň exponovat či deklarovat svoji veřejnou sexuální identitu striktně jako heterosexuální (Cass, 1979).

Cass (tamtéž) popisuje vývoj homosexuální identity na šestistupňovém modelu takto:

1. Fáze zmatení identity. Jedinec v tomto období postupně zjišťuje, že jeho pocity, myšlenky a chování mohou být definovány jako homosexuální. Objevuje se emoční inkongruence, a to kvůli tomu, že předchozí stav byl vnímán jako stabilní, tedy bezpečný. Výsledkem inkongruence je pak zmatení, které vede jedince k otázkám typu: „Jestliže mi někdo řekne, že se chovám jako homosexuál, jsem tedy homosexuál?“, „Kdo tedy jsem?“, „Jsem homosexuál?“. Autorka podotýká, že vývoj homosexuální identity však nezačíná sám o sobě z prostředí a nemusí být nutně pouze podmíněn na základě impulsů z jedincova okolí. Tato fáze má tři možné způsoby řešení onoho zmatení: buď daný jedinec dojde k závěru, že je skutečně homosexuální, a tuto skutečnost chápe jako akceptovatelnou (přechází do další fáze), nebo sice dojde k závěru, že je homosexuální, avšak bere takovou skutečnost jako nepřijatelnou (potlačuje a popírá veškeré chování označitelné jako homosexuální a také popírá jakékoli možné spojitosti jeho osoby s informacemi o homosexualitě, tím je vývoj dále zastaven), anebo svoji homosexualitu označí jako neskutečnou a zároveň nežádoucí (opět zastavení dalšího vývoje).

2. Fáze srovnávání identity. Tato fáze počíná úplným zredukováním předchozího zmatení, které však dále přechází do pocitů sociálního odcizení, jež narůstá. Celkově

existují tři typy přístupu redukce sociálního odcizení a inkongruence: první je pozitivní vnímání vlastní odlišnosti (závěr: „Vždy jsem byl jiný“ jako zdroj budování nové identity, dále pocity již dřívější nonkonformity vůči heterosexuální roli jako legitimizace vlastní homosexuality a pocity „zajímavosti / pseudounikátnosti“ homosexuality), druhý přístup zahrnuje akceptaci vlastního homosexuálního chování, nikoli však již homosexuální sebeobraz daného jedince – dochází pak k vytváření vlastní strategie, jak se s nepřijetím homosexuálního sebeobrazu vyrovnat (*strategie speciálního případu* – „Kdyby nebylo tohoto člověka, se kterým mám poměr, byl bych jinak hetero“, *ambisexuální strategie* – „Můžu být hetero, kdykoli se mi zachce. A vlastně všichni jsou tak trochu bi“, *strategie dočasné identity* – „Má homosexualita je jen fáze, v budoucnu to bude jinak“, *strategie osobní nevinnosti* – zde je homosexuální sebeobraz sice částečně přijímán, avšak jedinec odmítá jakoukoli vlastní zodpovědnost za tento stav: „Byl jsem tak vychovaný“, „Narodil jsem se takový a nemůžu za to“, poslední přístup zahrnuje *akceptaci vlastní homosexuality, avšak absolutní odmítání jakéhokoli homosexuálního chování* („Jsem sice možná gay, ale už nikdy se nedopustím jakékoli homosexuální aktivity a nic ohledně své homosexuality nehodlám dělat“). Někdy se objevuje čtvrtý přístup zvládnutí této fáze, a sice že jedinec u sebe potlačuje jakékoli homosexuální chování, devaluje a odsuzuje homosexualitu všeobecně a naopak pozitivně vyzdvihuje heterosexualitu. Pokud jsou tyto strategie úspěšné, dochází k ukončení dalšího vývoje homosexuální identity, pokud úspěšné nejsou, dochází k nárůstu jedinci sebenávisti do takové míry, že poté může inklinovat k sebevraždě. V případě pozitivního přístupu dochází k přechodu do fáze třetí. Inkongruenci taktéž snižuje snaha devalvace důležitosti názoru ostatních v okolí: „Je mi jedno, co si o mně ostatní myslí.“ V této fázi přetrvává stále heterosexuální sebeprezentace jakožto prevence osobní konfrontace s negativními názory ostatních na homosexualitu.

3. *Fáze tolerance identity.* V této fázi si je již jedinec jistý, že je homosexuální, a svoji identitu spíše toleruje, než že by ji plně akceptoval. Podstatným se stává uvědomování si sexuálních, sociálních a emocionálních potřeb, které homosexuální identita přináší. Dochází tak k navazování kontaktů a vztahů s neheterosexuální komunitou, které jsou vnímány především jako nevyhnutelné, nikoli jako žádoucí. Záleží pak na další individuální zkušenosti v rámci těchto vztahů a na individualitě daného jedince jako takové, zdali je daná zkušenost pozitivní či negativní. Poté vznikají závěry buďto typu: „Jsem homosexuál“ (pokračování do další fáze vývoje), nebo: „Jestli tohle znamená být homosexuál, pak jím být nechci“ (předčasné ukončení vývoje).

4. *Fáze akceptace identity.* Pro tuto fázi je charakteristické, že dochází k pokračování v navazování dalších kontaktů s neheterosexuální komunitou, což má pozitivní dopad na vnímání vlastní identity, a to takový, že ji daný jedinec již akceptuje, nikoli pouze toleruje. Homosexuální komunita hraje v tomto období v jedincově životě významnou roli a podílí se na přestrukturování jeho mezilidského prostředí. Zároveň se však jedinec snaží zapadnout do nehomosexuální společnosti, a to v pochopitelně v souladu s vlastní identitou. Častým jevem pak je, že se takový jedinec snaží zveřejňovat svoji sexuální identitu pouze selektivně, aby se vyhnul možným negativním reakcím okolí. To také napomáhá redukci ještě stále částečně přetrvávající inkongruence. Pokud dojde k jejímu snížení na zvládnutelnou úroveň (pro daného jedince), je pak další vývoj ukončen. Někteří jedinci se neuspokojí s pouhým „zapadnutím“ do komunity a přijetím „filozofie“ neheterosexuální společnosti o částečné legitimitě homosexuality, u nich inkongruence opět dosahuje vyšší míry a pokračují ve vývoji homosexuální identity do další fáze.

5. *Fáze hrdosti na identitu.* Pro tuto fázi je typické, že dochází ke snižování inkongruence vzniklé na základě rozdílnosti akceptace homosexuální identity sebou samotným na straně jedné a nehomosexuální komunitou na straně druhé, a to prostřednictvím takových strategií, kdy je snižována hodnota heterosexuality. Autorka tuto fázi pokládá za nezralou a jako jakési pouhé přemostění k fázi šesté (syntéza identit), protože jedinci nacházející se v tomto období poněkud „naivně“ (avšak pochopitelně) na základě vlastní hrdosti k nově nabyté identitě rozdělují společnost černobílou optikou na „hodné“ homosexuály a „zlé“ heterosexuály. Projevuje se zde tedy velmi silná identifikace s vlastním sociálním útvarem a odmítáním všeho, co by mohlo být spojeno s heterosexuální (například manželství, struktura sexuálních a generových rolí). Někdy dochází během této fáze až k vnímání superiority homosexuální orientace nad orientací heterosexuální. Typické je zde spojení dvojice emocí – pýchy a hněvu, což vede k celkovému vzdoru vůči společenským konvencím či až k vytvoření aktivistického chování. Hlavní copingovou strategií v této fázi je odhalování vlastní identity, což přispívá k vytváření konfrontačních situací, které napomáhají dalšímu ujasnění a také ujištění pozice homosexuální identity (dochází ke konfliktu ideálu a reality). Zároveň tento coping vede k vyrovnání osobní identity s identitou veřejnou na stejnu úroveň. Pokud jedinec během konfrontačních situací obdrží převážně negativní reakce na svoji identitu, pak je další vývoj homosexuální identity uzavřen. V případě převažujících pozitivních reakcí přichází na řadu rozpor mezi jedincovými očekáváními (negativní reakce, nepřijetí ze

strany většinové společnosti) a skutečností (pozitivní reakce, přijetí nehomosexuální komunitou), což má za následek posun do dalšího vývojového stádia ve formaci homosexuální identity.

6. *Fáze syntézy identit.* V této fázi je inkongruence snížena na minimální možnou úroveň, která je zvladatelná. Jedinec stále prožívá hněv vůči heterosexuálům, kteří homosexualitu chápou všeobecně jako nepřijatelnou, ovšem homosexuální jedinec si díky konfrontačním situacím a z nich vyplývajících zkušeností uvědomuje, že existují heterosexuálové, kteří přijímají homosexuální identitu stejně tak jako on sám. Hodnota těch „nepřijímajících“ je tedy opět devalvována. Díky těmto skutečnostem jedinec přijímá možnost podobnosti mezi ním samotným a heterosexuály a taktéž rozdílnosti mezi ním a jinými homosexuály. To vše v konečném závěru vede k syntéze veřejné a osobní identity. Jedinec je pak tedy schopen integrovat vlastní homosexuální identitu se všemi dalšími aspekty jeho já – jeho homosexuální identita se stává dalším z atributů jeho osobnosti. Ona schopnost integrace identity do svého já završuje celý vývoj vytváření homosexuální identity.

Samozřejmě se jedná pouze o model, nikoli tvrdý „zákon“ aplikovatelný na všechny jedince ve všech možných kontextech (Cass, 1979).

V rámci vývoje homosexuální identity je důležitý takzvaný coming out. Jedná se o proces, kdy jedinec postupně rozpoznává svoji sexuální orientaci (sebeuvědomění homosexuality), přiznává ji sobě a je schopen ji sdělit i svému okolí (Procházka, 2002).

Coming out může být taktéž chápán jako proces nahrazení identity heterosexuální, která je brána jako samozřejmost, za identitu homosexuální, která už tak samozřejmě vnímána není, a tudíž podléhá širší stigmatizaci (Červenková & Bianchi, 2003).

Proces coming outu je možné rozdělit na dva velké celky, které obsahují konkrétní vývojové fáze související s vytvářením homosexuální identity (Stehlíková, Procházka, & Hromada, 1995):

1. První celek zahrnuje fakt, že jedinec o sobě zjišťuje novou skutečnost ohledně sexuálního zaměření a postupně tuto skutečnost akceptuje. Probíhá zde fáze precoming outu, kdy si jedinec sice svoji odlišnost uvědomuje, ale není ji schopen vyjádřit a konkretizovat. Následuje pak fáze vlastního coming outu, kdy jedinec tuto skutečnost již pojmenovává. Často se však stává, že jedinec svoji sexuální

identitu může zprvu odmítat, avšak s odstupem času je schopen ji přiznat jak sám sobě, tak ostatním.

2. Druhý celek pak charakterizuje nové uspořádání vlastního života v souladu s homosexuální identitou. Probíhá zde nejprve fáze explorační, kdy dochází převážně k experimentaci v rámci vyhledávání a navazování nových (homo)sexuálních kontaktů. Další je fáze partnerství, během které se jedinec zaměřuje na své celkové potřeby (zejména citové), což vede k vytváření trvalejších sexuálních a partnerských vztahů. Poslední je pak fáze integrace, v níž jsou dotvářeny hodnoty, homosexuální jedinec si upevňuje role v rámci vlastního prostředí, a tím integruje novou identitu do celku své osobnosti.

Tento proces nezasahuje jen jednu část či jeden časový výsek života homosexuálního jedince, a je tedy nutné chápat podstatu coming outu jako celoživotní (Červenková & Bianchi, 2003). V současném postmoderním pojetí se proto objevuje pojem *sexual questioning* (volně možné přeložit jako tázání se po vlastní sexuální identitě), který se snaží termín coming out nahradit, jelikož se zaměřuje hlavně na proces vývoje samotné homosexuální identity, nikoli na výsledek tohoto vývoje jako takový. *Sexual questioning* se totiž nemusí výhradně týkat pouze homosexuálních jedinců, navíc otázky týkající se vlastní sexuální identity mohou vyplynout na povrch kdykoli v průběhu jedincova života a to i opakovaně (Diamond & Savin-Williams, 2000).

V současnosti se oproti minulosti vyskytuje jiný trend, a sice že se homosexuální jedinci začínají identifikovat již před svojí první sexuální zkušeností, což částečně může narušit pojetí vývoje homosexuální identity z hlediska výše exponovaných modelů (Dubé, 2000).

3. 3. Krátký historický pohled na homosexuální identitu od 19. století

Na vznik stereotypů a potažmo autostereotypů o homosexuálních mužích má bezpochyby podíl i historický kontext, tedy jak takoví jedinci byli vnímáni z hlediska společenských změn v čase. Proto jsem se v této kapitole rozhodl věnovat stručnému přehledu pojmání homosexuálů od 19. století, které je významné dalším vědeckým rozmachem a vznikem nových diskursů. Není záměrem práce věnovat se zevrubně historickým otázkám o homosexualitě, avšak i tyto aspekty nelze opomenout.

Konkrétní pojmy homosexuál a heterosexuál vznikají právě až v 19. století, do té doby byla homosexualita označována zejména jako sodomie (pojem zahrnující nejen homosexualitu, ale také různé druhy všeobecně neakceptovatelného sexuálního chování). Akt sodomie spadal často mimo zákon a byl podle toho náležitě potírán. Právě v 19. století se stává homosexualita předmětem zájmu medicíny, což má za důsledek, že je tento fenomén patologizován. Vědecký diskurs tehdejší doby (ale i později) se věnuje problematice, zda je homosexualita vrozená či získaná, a jelikož je takový jev vnímán jako patologie, tak se také odborníci věnovali jeho možné léčbě. Vzniká tedy vědecká literatura o homosexuálech, která se tyto jedince snaží klasifikovat. Homosexuálním lidem je připisován jistý charakter, a to jak po stránce anatomické či morfologické – stávají se tak příslušníky určitého druhu (Červenková & Bianchi, 2003).

Vznik kategorie homosexuál napomohl k rozlišování mezi „deviantním“ chováním těchto lidí a chováním lidí nehomosexuálních. Taková diskriminace měla jednoznačný záměr, a to regulovat homosexualitu – respektive regulovat deviantní sexuální chování v kontextu tehdejší doby (Weeks, 1991). Další zajímavostí ohledně vzniku kategorie homosexuál je, že takovým označením bylo způsobeno, že homosexuálové „zmizeli“ z veřejnosti. Vlastně se z celkového uveřejnění se stává uzavření a skrývání (Fuss, 1991). Plummer (1995) poznamenává, že vznik kategorie homosexuál je částečně zapříčiněn rozmachem kapitalistické společnosti, která je charakteristická individualismem, a tím dovoluje odtrhnout se od vlastní rodiny v tehdejším smyslu.

Všeobecně by bylo možné rozdělit diskursy o homosexualitě, které se postupně chronologicky stávaly dominantními, na tyto tři: diskurs stigmatizující homosexualitu, liberálně-humanistický diskurs a diskursy postmoderní (zahrnující konstruktivismus, symbolický interakcionismus, queer teorii a podobně) (Červenková & Bianchi, 2003).

První z výše zmiňovaných diskursů – stigmatizující homosexualitu – můžeme datovat od dvacátých let 19. století až do zhruba sedmdesátých let 20. století, avšak v některých částech světa se s takovým diskursem můžeme setkat dodnes (Rosenfeld, 1999). Pro diskurs stigmatizující homosexualitu je charakteristické, že homosexualita je zde chápána jako jeden z možných atributů lidské osobnosti, který je v zásadě nežádoucí, a tedy má diskreditující povahu. Pro homosexuálního jedince je pak nutností svoji „odlišnost“ skrývat (jelikož je chápána jako deviace) či přímo předstírat vlastní heterosexuální sebe prezentaci. Jako zralé se v rámci tohoto diskursu vnímá, pokud

homosexuální jedinec vyhledá odbornou pomoc za účelem léčby vlastní „odchytky“ (Kitzinger & Wilkinson, 1995; Rosenfeld, 1999).

Od sedmdesátých let 20. století se pro západní kulturu stává dominantní diskurs, který lze označit jako liberálně-humanistický. Pro jeho dobrý rozvoj se zasadila zejména gay a lesbická hnutí (Plummer, 1995; Rosenfeld, 1999). V roce 1973 dochází k vyjmutí homosexuality z *Diagnostického a statistického manuálu mentálních poruch (DSM) Americké psychiatrické asociace (APA)* (Kitzinger & Wilkinson, 1995), avšak *Světová zdravotnická organizace (WHO)* to samé v rámci *Mezinárodní klasifikace nemocí (MKN)* uskutečnila až v roce 1990 (Cochran et al., 2014). Jedná se o velmi významný zvrát, jelikož je tím pojem homosexuál oproti dřívějšímu pojetí „odpatologizován“, ovšem zároveň dochází k vytvoření nové „patologické“ kategorie, kterou je homofobie, respektive homofob (Červenková & Bianchi, 2003).

Kromě liberálně-humanistického proudu zde v současnosti existují také diskursy (konstruktivismus či symbolický interakcionismus), které lze souhrnně nazvat jako postmoderní. Tyto diskursy stále hovoří o přirozenosti lidské touhy (a tedy i přirozenosti homosexuality), avšak jednotlivé identity přestávají být stabilní a zjednodušeně řečeno černobíle jasné, rozlišitelné. Sexualita je vnímána jako fluidní a proměnlivý produkt lidské činnosti a historie. Vliv na toto nové chápání lidské sexuality má queer teorie, která narušuje veškeré definice sexuality, genderu a pohlaví, staví se tudíž i například proti dichotomickému rozlišování v polaritě homosexuál versus heterosexuál, čímž mimo jiné nepopisuje sexualitu jako esenciální, nýbrž proměnlivou. Ovšem queer je problematické jakkoli definovat, jelikož samo o sobě svou povahou stojí proti jakémukoli definování, a tedy vlastní definicí by došlo k popření jeho podstaty (Červenková & Bianchi, tamtéž).

Různá pojetí homosexuality mají rozdílný vliv na sebeidentifikaci a v konečném důsledku je pak potřeba zohlednit jejich sekundární vliv, který se týká duševního a sexuálního zdraví homosexuálních jedinců (Červenková & Bianchi, tamtéž). Z toho je pak možno usuzovat, že tento aspekt zasahuje i do roviny vytváření vlastních autostereotypů homosexuálních mužů.

4. (Auto)stereotypy a mužská homosexualita

V následující kapitole se budu věnovat souvislostem mezi mužskou homosexualitou, respektive mužskou homosexuální identitou, genderovou identitou těchto mužů a autostereotypizací či stereotypizací obecnou, proto v názvu uvádím předponu *auto-* do závorky, jelikož dále uváděné teoretické podklady nejsou zaměřené pouze na autostereotypy, nýbrž i na stereotypy nehomosexuální komunity o gay-mužích. Jak ovšem bude dále zmíněno, tyto procesy spolu jistým způsobem korespondují, a to díky fenoménu takzvané internalizované homofobie, což je zvláštní případ autostereotypizace, kdy homosexuální jedinec přejímá zobecňující, negativní postoje vůči jiným homosexuálním osobám na základě heteronormativní stereotypizace, což má pak logicky souvislost také se sebezpojetím a sebehodnocením daného jedince (Allen & Oleson, 1999).

4. 1. Obecná (Auto)stereotypizace a mužská homosexualita

Sebekategorizace a autostereotypizace se objevují zejména, pokud je něčí identita jistým způsobem „zvláštně“ charakteristická či lépe řečeno nápadná – což rozhodně platí u porovnání dvojice homosexuál a heterosexuál (rozdíl v sexuálním partnerovi). Zároveň se autostereotypizace mění na základě prostředí, ve kterém se daný jedinec vyskytuje. Jednoduše řečeno, gay-muži mají tendenci k větší autostereotypizaci v takovém prostředí, jež je stereotypně považováno za „gay-místo“ (například kavárna či knihkupectví). Členové sociálních útvarů s nižším statutem, jako jsou například homosexuální muži, se dokážou perfektně sladit s většinově atypickými rysy a zároveň dokážou sebe rychle a flexibilně přizpůsobit, respektive své atypické rysy, na příslušné podněty konkrétního prostředí. Je tedy možné jejich sociální identitu metaforicky označit jako „chameleonskou“. Ta opět podtrhuje význam stereotypizace jakožto nástroje na přežití, ovšem zde v jiné, o to však zajímavější rovině (Cadinu, Galdi, & Maass, 2013).

Někteří homosexuální muži jsou velmi zaujati tradičním pojetím maskulinity a představami o mužství všeobecně a zároveň vyjadřují negativní postoje vůči zženštilému chování jiných gay-mužů. Na základě takových postojů existuje hypotéza, že takové autostereotypy odrážejí internalizované negativní předsudky vůči vlastní homosexuální identitě, a tedy i nevyrovnanost se svojí gay-identitou. Existuje studie, která se snažila posoudit význam maskulinity u gay-mužů a porovnat s ním jejich ideál maskulinity versus feminity. Gay-muži se zaměřují na rovinu maskulinity zejména v oblasti osobních schůzek

(„rande“) a sexu. Patrné je to zejména na internetových a jiných seznamkách, kde sami sebe prezentují jako jedince s „typickými“ mužskými vlastnostmi (např. zájem o sport, obliba v pití piva a podobně). Na těchto médiích rovněž hledají protějšek, který bude maskulinními vlastnostmi disponovat. Touha po větší mužnosti tak v gay-kultuře proniká i do jiných sfér, jakými je například porno průmysl. Účastníci výzkumu sebe a svého partnera ve většině případů vnímali jako maskulinní a spíše maskulinní, avšak ideální představa o jejich a partnerově maskulinitě se drobně lišila – představa vyšší maskulinity. Z hlediska postojů k vlastní a partnerově feminitě (včetně ideální feminitě) se stavěli respondenti spíše do extrému, kdy odpovídali zejména striktně „rozhodně nefemininní“ a méně pak „spíše nefemininní“ (Sanchez & Vilain, 2012). Považují za pozoruhodné, že ačkoli většina respondentů uvedla touhu po vyšší maskulinitě (tedy nepovažovali sebe samotné za dostatečně maskulinní), přesto v otázce feminity sebe vnímali jako rozhodně nefemininní.

Výsledky výše zmíněné studie (Sanchez & Vilain, tamtéž) taktéž ukázaly, že gayové maskulinitu spojují především s chováním (69,6 %), dále pak s chováním v kombinaci se vzhledem (24,2 %) a 6,1 % respondentů hodnotí maskulinitu pouze na základě vzhledu. Významný závěr však poskytují další výsledky této studie, a sice že čím vyšší je míra důležitosti vlastní maskulinity a míra negativního postoje vůči zženštilosti, tím vyšší je míra negativního prožívání vlastní homosexuality.

Vnímaná důležitost vlastní maskulinity pravděpodobně vyplývá z mužského ideálu předkládaného euro-americkou kulturou. O’Neil (2008) charakterizuje takto ideálního muže jako úspěšného, mocného, silného, soutěživého, nedávajícího najevo své city (především city k jinému muži) – mnoho mužů se pak s tímto konceptem ztotožňuje, a tím dochází k ovlivňování jejich vlastního sebepojetí. Není tudíž překvapivé, že se ve výše zmíněné studii respondenti neztotožňovali s feminní stránkou gayství, jelikož ji vnímají jako velmi silný projev slabosti, který by ideálnímu muži neměl být vlastní.

Homosexuální muži se často snaží domnělou slabost zženštilosti skrývat a uzpůsobují tomu své tělo (zdůraznění vousů, tetování, piercing, snaha o větší muskulaturu a podobně) i zájmy (chození do posilovny, sportovní fanatismus, výrazný zájem o outdoorové sporty a tak dále). Není divu, že dochází k tak silnému přizpůsobování vlastní identity, jelikož i samotní gayové na základě stereotypu ideálního muže vyhledávají možného partnera, a tudíž i tímto prizmatem hodnotí ostatní gay muže. Existují studie,

kteří ukázaly, že gayové, kteří jsou hodnoceni jako maskulinní, byli pro jiné homosexuální muže atraktivnější než ti, kteří byli hodnoceni jako zženštilí. Někteří homosexuální muži, kteří kladou velký důraz na maskulinitu, mívají problém, že se až příliš ponoří do svého zaměstnání, popřípadě školy. V těchto případech se může jednat o nevědomé vyjádření náklonnosti ke společenskému ideálu mužnosti, zároveň se však může jednat o jakousi copingovou strategii, jak zvládat svoji homonegativitu k sobě samému (Sanchez, Westefeld, Liu, & Vilain, 2010).

Zajímavá je také domněnka od Signorile (in Sanchez, Westefeld, Liu, & Vilain, 2010), která říká, že sklony k maskulinitě u gayů jsou ovlivněny také propuknutím epidemie HIV/AIDS, jelikož mnozí gayové se snaží distancovat od obrazu této nemoci, a sice od obrazu „nemocného“ a „slabého“ (snaha o kompenzaci například bodybuildingem a podobně).

Jiná studie věnující se tomuto tématu uvádí, že gayové, kteří se snaží prezentovat jako více maskulinní, tak činí proto, aby se distancovali od stereotypu feminity u homosexuálních mužů, který je však zdrojem diskriminace ze strany heterosexuálů. Tato diskriminace je zapříčiněna tím, že se naopak heterosexuální muži chtějí distancovat od mužů homosexuálních. Autoři tudíž vidí příčinu spíše vně – a to ze strany heteronormativní společnosti, nikoli primárně ze strany homonegativity k vlastní homosexuální a genderové identitě daných jedinců. Samozřejmě oba pohledy spojuje koncept homofobie, zejména homofobie internalizované. Podstatné je, že tyto skutečnosti vedou i v dnešní době k vyvíjení tlaku na gay-muže (i na muže všeobecně) ke konformitě směrem k maskulinnímu stereotypu a odmítání femininní stránky lidství. To může mít za následek to, že někteří gayové mohou odmítat širší gay-komunitu či se od ní přímo distancovat právě na základě předpojatosti, kterou stereotyp, že většina gayů je zženštilých, skýtá (Hunt, Fasoli, Carnaghi, & Cadinu, 2016).

Četné studie prokázaly zvýšenou prevalenci depresivních a úzkostných poruch mezi lesbickými ženami, gay muži a bisexuály ve srovnání s heterosexuály (Bostwick, Boyd, Hughes, West, & McCabe, 2014). Například bylo zjištěno, že tyto skupiny trpí 1,5–2 krát častěji úzkostnými poruchami než heterosexuálové. To může být také podmíněno diskriminujícím chováním heteronormativní společnosti. Avšak toto podmínění nemusí být dáno přímo, nýbrž jej heteronormativní kultura může nepřímo podsouvat, a tím ovlivňovat duševní zdraví, potažmo životy lidí (například reklamou) (Bostwick, Boyd, Hughes, &

McCabe, 2010). Gayové, kteří jsou natolik silně zaměřeni na vlastní maskulinitu a zároveň zaujímají negativní postoj ke své gay-identitě, právě v důsledku toho často trpí psychickými poruchami různého charakteru (nejčastěji se jedná o úzkosti, deprese a podobně). Řešení se nabízí pomocí psychoterapie, avšak ta může být v reálné praxi v této problematice poněkud obtížná. Jak překonat tak rigidní internalizovanou heteronormativitu typu: „Protože pouze heterosexuálové mohou být těmi opravdu maskulinními, nikdy tedy nebudu považován za maskulinního, protože jsem gay“? Skupinová terapie se jeví jako možné východisko, kdy tito muži mohou najít (emoční) podporu jiných gayů, a tím i získat pozitivní zpětnou vazbu. Důležité je prostřednictvím terapie pomoci změnit představu o tom, že maskulinita není „úplná-nebo-žádná“ a tím pádem, že existuje diverzita genderové exprese napříč celým mužským pohlavím (Sanchez, Westefeld, Liu, & Vilain, 2010).

4. 2. (Auto)stereotypizace a podskupiny homosexuálních mužů

Problémem mnoha studií týkajících se mužské homosexuality bývá to, že chápou gay-muže jako striktně homogenní sociální útvar, což posléze může vést k rozporuplným výsledkům (Bártová, Štěrbová, & Varella Valentová, 2016). Je proto nutné zohlednit fakt, že uvnitř této zdánlivě sourodé skupiny lidí vznikají podobně jako v jiných sociálních útvarech podskupiny, které se tímto z původního sociálního útvaru vydělují.

Jedním z důvodů, proč gay-komunita vznikla, je to, že se příslušníci daných podskupin snaží sebe definovat jako protiklad vůči heterosexuální společnosti, která je většinová. Podobný jev můžeme nalézt také u etnických minorit, které se více či méně snaží vymezit vůči bělošské většinové společnosti (Adam, 1985). Gay-muži vytvářejí ovšem na základě tohoto principu také podskupiny, které se vymezují z „všeobecné“ gay-komunity, což může být proto, že se chtějí zbavit stereotypních nálepek. Tím však vznikají nové kategorie, kterým jsou přiřazovány nové atributy, a tím paradoxně dochází k vytváření zase nových (auto)stereotypů.

Peacock a kolektiv (Peacock, Eyre, Quinn, & Kegeles, 2001) provedli studii, ve které poukazují právě na to, že komunita gay-mužů je spíše heterogenním sociálním útvarem, než homogenním. Konkrétně se věnovali gay-mužské komunitě v San Franciscu, kde na základě dotazování respondentů (homosexuálních mužů) vyextrahovali pět dominantních podskupin této komunity a jejich charakteristik, další podskupiny pak byly

pouze zevrubně popsány (například podskupina drag queens, HIV-pozitivních a podobně), jelikož si autoři stanovili kritérium minimálního počtu respondentů, kteří danou podskupinu zmíní, aby se tak zaměřili pouze na podskupiny významné. Jelikož respondenti byli dotazováni i na podskupiny, kterých nebyli příslušníky, lze tuto studii nepřímo považovat za výzkum zaměřený na autostereotypy o gay-mužských podskupinách. Názvy a popisy těchto podskupin byly následující:

1. Leather men (česky někdy přezdívání „kožeňáci“) – podskupina charakteristická (černými) koženými oděvy a doplňky jakožto významnými erotickými komponenty. Pro příslušníky této podskupiny má hlavní významovou hodnotu sex. Dále pak respondenti uváděli, že ačkoli tato podskupina aktivně působí v gay-komunitě (například v boji proti AIDS), „stará“ se hlavně spíše o sebe než o ostatní členy gay-komunity, což naznačuje její uzavřenost a spíše nedostupnost.
2. Men of colour (příslušníci různých etnik) – hlavní charakteristikou pro tuto podskupinu je, že řeší problematiku nepřijetí ze strany členů vlastního etnika a zároveň i členů gay-komunity.
3. Activists (aktivisté) – pro příslušníky této podskupiny je podle respondentů typické, že mají snahu mít vliv na sociální a politické změny. Taktéž byli respondenty hodnoceni jako lidé „s dobrým srdcem“.
4. Men who go to clubs (muži často navštěvující kluby) – podskupina, která se zaměřuje především na zábavu. Většinu volného času její příslušníci tráví na večírcích v klubech, s čímž se pojí i konzumace drog a nezávazný sex na jednu noc. Na základě zmíněných atributů respondenti příslušníky této podskupiny hodnotili jako nezodpovědné. Další atributy této podskupiny jsou mladý věk, zaměření se na vnější krásu a vzhled (sledování módních trendů).
5. Younger (mladí) – neunifikovaná podskupina, která se prolíná skrze vícero jiných (možná všech) podskupin. Hlavními atributy příslušníků této podskupiny jsou hlasitost, energičnost, snaha (i nepřímá) šokovat, přitahování veškeré pozornosti.

V otázce genderu se gay-mužským podskupinám věnovali autoři Clausell a Fiske (2005). Ti nechali respondenty (převážně heterosexuální orientace) identifikovat atributy k všeobecné kategorii gay-muž. Dále pak respondenti měli tyto atributy přiřadit

k jednotlivým gay-mužským podskupinám, které sami dokážou vyjmenovat. Jednalo se o tyto podskupiny (kategorie) s následujícími atributy:

1. Crossdresser/drag queens (travestité) – okázalí jedinci s výrazným ženským vzezřením, pro které je typický make-up.
2. Hyper-masc (hyper-maskulinní) – vzhled body-buildera, „chlapskost“, fanoušci mužských sportů (fotbal, hokej a podobně).
3. Body-conscious (zaměření na vzhled těla) – návštěvy fitness, kladení důrazu na tělo, atletický vzhled.
4. Straight-acting (předstírající heterosexuální) – jsou mimo obecné stereotypy o gay-mužích, mají necharakteristické rysy, jsou sešněrování heterosexuální, respektive heteronormativitou.
5. Artsy (umělečtí) – kreativní, talentovaní, mající výrazný vzhled.
6. Activists (aktivisté) – radikální, politicky aktivní, vystupující proti establishmentu.
7. Leather/biker (kožeňáci) – macho projev a vzhled, nosí kožené oblečení, jsou potetovaní.
8. Flamboyant (okázalí) – nosí pestré, barevné oblečení, jsou hluční, dramatičtí (teatrální).
9. Feminine (femininní) – mají ženská gesta (limb wrist – povolená zápěstí), mluva se taktéž podobá spíše ženskému projevu (soft spoken), všeobecná zženštilost.
10. In the closet (nevyoutovaní) – tajnůstkářští, zmatení ve své identitě, zahanbení, mají podobné rysy s podskupinou straight-acting.

Dále autory zajímalo, jak tyto podskupiny respondenti rozdělí na základě genderových atributů. Jako maskulinní byly chápány podskupiny: aktivisté, nevyoutovaní, předstírající heterosexuální, hyper-maskulinní, kožeňáci a gayové zaměření na vzhled těla. Naopak jako femininní se ukázaly podskupiny: femininní, okázalí, umělečtí a travestité. Podskupinám hodnoceným jako maskulinní byl taktéž připisován vyšší status. Femininní a maskulinní podskupiny replikují tradiční pojetí mužnosti a ženskosti.

Z hlediska projevu maskulinity a snahy potlačit stereotypní ideál mužnosti je zajímavá gay-mužská podskupina takzvaných „medvěďů“ (*Bears*). Tato komunita odmítá mainstreamový ideál mužské krásy à la David Beckham, který většina gayů ctí. Medvědi

sebe samotné identifikují jako gay muže se specificky maskulinními projevy chování (výrazné ochlupení na těle, silnější postava, spíše menší vzrůst) a rovněž takové projevy očekávají od svého partnera. Sex v této subkultuře hraje velmi významnou roli. Bylo zjištěno, že oproti jiným gayům jsou medvědi zaměřeni spíše na netradiční sexuální praktiky, jakými jsou fisting, pissing či voyeurství. S tím souvisí i volba jejich sexuálního partnera. Medvědi si spíše vybírají sexuální protějšek jim podobný – pro sexuální styk odmítají muže drobnější (štíhlé, hubené) postavy a mladistvého vzhledu. Vzhledem k tomu, že *bears* nejsou považováni „většinovou“ komunitou gayů (ve srovnání s ideálem krásy) za příliš atraktivní, mnoho medvědů má oproti jiným homosexuálním mužům nízké sebehodnocení. Medvědi si však tyto limity svých specificky maskulinních projevů plně uvědomují, a tak vyhledávají partnery (jak sexuální, tak životní), kteří jejich individuální, respektive „medvědí“ projevy přijmou. Možná právě proto, že jejich nízké sebevědomí je způsobeno „útlakem“ většinovými homosexuály na základě ideálu mužské krásy, si medvědi za své manifestní projevy vlastní subkultury zvolili to, co do zmíněného ideálu nespadá, tedy silnější postava, výrazné ochlupení apod. Medvědi mají velmi kladný vztah ke stárnutí mužského těla, respektive k jednotlivým aspektům tohoto stárnutí, jakými jsou například přibírání na váze, šedivění a jiné, a tím opět deklarují svůj odpor vůči klasickému mužskému ideálu krásy (Moskowitz, Turrubiates, Lozano, & Hajek, 2013). Zjednodušeně řečeno: medvědi ze svých „neatraktivních atributů“ udělali přednost, kterou vystavují „na trůn“ ostatním gayům.

EMPIRICKÁ ČÁST

5. Výzkumný problém, cíle práce a výzkumné otázky

Následující kapitola pojednává o stanovení si výzkumného záměru práce, respektive jejího problému, jejích cílů a výzkumných otázek.

Jako výzkumný problém jsem si pro svoji bakalářskou diplomovou práci zvolil problematiku in-group stereotypů homosexuálních mužů. Jedná se o téma, které je v českém prostředí poměrně opomíjeno, avšak lze najít takové práce, které se autostereotypů gayů dotýkají, a to zejména z hlediska řešení problematiky internalizované homofobie.

Za výzkumné cíle si tedy kladu obecné zmapování explicitních (uvědomovaných) in-group stereotypů homosexuálních mužů v českém kontextu. V konkrétnějším smyslu se jedná o charakterizování těchto stereotypů v jejich obecné struktuře ve vztahu k homosexuální menšině jako celku, dále pak o jejich popis z hlediska subkultur, respektive podskupin, které vznikají na poli komunity homosexuálních mužů, a taktéž hledání spojitostí mezi autostereotypy gay-mužů a jejich vlastní samotnou sexuální identitou, potažmo pak jejich identitou v rámci struktury gay komunity.

Na základě takto stanovených výzkumných cílů jsem formuloval pro svůj kvalitativní výzkum celkem tři výzkumné otázky:

VO1: Jaké jsou obecné in-group stereotypy gay-mužů z hlediska charakterizování typického gay-muže?

VO2: Jaké existují autostereotypy gayů o podskupinách vzniklých v rámci gay-mužské komunity a jak se diferencují od obecných gay in-group stereotypů?

VO3: Jak gay in-group stereotypy souvisí s vlastní gay identitou samotných gay mužů, kteří tyto stereotypy vytvářejí?

6. Metodologický rámec a použité metody

V následující kapitole se zabývám popisem užitého metodologického rámce a jeho metodami. Konkrétně je zde pojednáno o zvoleném typu výzkumu, o metodách týkajících se sběru dat, jejich zpracování a analyzování. V poslední části kapitoly jsou shrnuty etické problémy spojené s výzkumem a jejich řešení.

6. 1. Zvolený typ výzkumu

Na základě zhodnocení charakteru stanoveného výzkumného problému a cílů jsem zvolil kvalitativní druh výzkumu, konkrétně se jedná o případovou studii.

Kvalitativní přístup, respektive případová studie byla zvolena proto, že svou povahou na rozdíl od statistického přístupu není toliko omezena z hlediska množství dat, a tím napomáhá lepšímu zachycení komplexnosti vybrané socio-psychologické problematiky, tím méně důkladnější popis vzájemných vztahů a souvislostí. Jejím hlavním předpokladem je, že díky prozkoumání zvoleného případu, respektive skupiny typických případů, dokážeme pochopit jiné takto podobné případy (Hendl, 2005). Povaha studie je tedy deskriptivní.

Hendl (2005) rozlišuje celkem pět druhů možných případových studií dle jejich povahy: *osobní případová studie*, *studie komunity*, *studium sociálních skupin*, *studium organizací a institucí a zkoumání událostí, rolí a vztahů*. Pro stanovené výzkumné cíle nelze moji studii zařadit čistě do jedné z těchto skupin, nýbrž budu využívat prvků několika různých druhů případových studií. Konkrétně se jedná o možnosti *případové studie komunity*, jelikož se budu dotýkat hlavních aspektů života komunity gay-mužů, a dále využiji částečně druhu případové studie nazývanou dle Hendla (tamtéž) *zkoumání událostí, rolí a vztahů*, která pracuje s konflikty rolí, stereotypy a podobně. Miovský (2006) pro takovou případovou studii využívá obecnějšího pojmu *případová studie sociálních skupin*.

V rámci případové studie je nutností konkretizování a charakterizování případu, který můžeme definovat jako objekt konkrétního záměru výzkumu (Miovský, 2006). Pro účel výzkumu in-group stereotypů homosexuálních mužů je zřejmé, že takovým případem je právě komunita homosexuálních mužů. Ačkoli tato skupina jedinců může být velmi

široká, předpokládám, že charakter těchto stereotypů lze postihnout i na úrovni případové studie skupiny čítající několik jedinců.

6. 2. Metody získávání dat

Za účelem získání dat jsem se rozhodl pro metodu polostrukturovaného interview, jejíž hlavní předností je, že řeší nedostatky jak nestrukturovaného, tak strukturovaného interview. Oproti strukturovanému interview je semistrukturované interview více flexibilní, ovšem nedovoluje takovou „spontánnost“ a otevřenost jako interview nestrukturované. Velkou výhodou je užívání možnosti inquiry (Mioviský, 2006).

Struktura interview (viz. Přílohy) byla sestavena celkem ze tří okruhů (dohromady tvořených jádrem interview – patnáct hlavních otázek a tři podotázky), které korespondují s danými výzkumnými otázkami. Úvodní část struktury se týká základních demografických charakteristik, které slouží jako popis výzkumného vzorku, se samotnými výzkumnými otázkami tedy nesouvisí. První okruh (sestavující se ze čtyř otázek) se tematicky týká spíše pojetí autostereotypů gay-mužů na obecné rovině. První otázka byla zamýšlena jako „projektivní“, ovšem pro získání dostatečného množství dat ke zpracování jsem se rozhodl onu otázku rozšířit o další tři podotázky, které konkrétní téma charakterizování gay-muže lépe doplňují. Okruh druhý (otázka pátá a šestá) pak hledá odpovědi na otázky spojené s podskupinami, které podle respondentů existují v komunitě homosexuálních mužů. V této části je dán respondentovi prostor volně produkovat jednotlivé druhy podskupin a pak je následně charakterizovat a hodnotit. Poslední okruh (otázky 7–14) se pojí s otázkami vlastní gay-identity, a to jak ve vztahu k sobě samému, tak v sociální rovině na úrovni gay-komunity. Závěrečná otázka je ve své podstatě čistě doplňující povahy, čili se nehodí ji zařadit ani do jednoho ze tří výše zmíněných okruhů.

Sběr dat od jednotlivých respondentů neprobíhal za jednotných podmínek – šest rozhovorů bylo provedeno v prostředí kavárny a zbylé čtyři rozhovory proběhly formou online videohovoru prostřednictvím programu Skype, a to z ekonomických důvodů (časová vytíženost respondentů, geografická vzdálenost, finanční náklady a podobně).

Během prováděného interview jsem měl vždy při sobě stanovenou strukturu interview v papírové formě a ta poté sloužila jako opora pro snadnější sběr dat.

6. 3. Metody zpracování a analýzy dat

Sesbíraná data byla fixována (zaznamenána) pomocí audiozáznamu. Následně byly veškeré nahrávky podrobeny transkripci (ukázka transkriptu viz Přílohy). Během tohoto procesu mě zajímal zejména obsah konkrétních výpovědí, doprovodné komunikační fenomény (například značení gestikulace, očního kontaktu, méně významné intonace a podobně) jsem pokládal pro zodpovězení daných výzkumných otázek spíše za irelevantní než podstatné. Kontrola transkriptů proběhla prostřednictvím opakovaného poslechu po dokončení přepisu s časovým odstupem asi 14 dní. Přetranskribovaná data měla elektronickou podobu.

Před samotnou analýzou dat došlo také k redukci prvního řádu (pro lepší orientaci), jejich kategorizaci neboli kódování a taktéž k jejich editorování.

Pro samotnou kvalitativní analýzu bylo využito deskriptivního přístupu – obsahové analýzy. Za dílčí metody analýzy kvalitativních dat jsem zvolil jako nejvhodnější *metodu vytváření trsů*, při které dochází k vytváření obecnějších jednotek od jednotek vzniklých kategorizací. Zejména však v práci využívám *metodu zachycení vzorců*, kdy vyhledávám obecnější principy, gestalty, které charakterizují zkoumaný fenomén. Rovněž také využívám i jiných dalších metod, jakými jsou například *metoda vyhledávání a vyznačování vztahů* nebo *metoda kontrastů a srovnávání* (Miovský, 2006).

Pro celkové zpracování a analýzu dat ve své bakalářské práci jsem využil možnosti programu Nvivo7, který je určen právě pro kvalitativní výzkum.

6. 4. Etické problémy a jejich způsob řešení

Veškeré zpracování dat bylo striktně anonymní. Informovaný souhlas byl sdělen „pouze“ ústní formou, kdy každý respondent byl obeznámen o fixaci dat, tedy že celý rozhovor bude nahráván (pouze zvuk). Taktéž byli respondenti obeznámeni s dobrovolností jejich účasti a možností odstoupení od výzkumu na počátku, v průběhu či konci celého procesu. V případě jakýchkoli dotazů, nejasností nebo problémů byl účastníkům předán kontakt na moji osobu.

Při prvotním navázání komunikace s respondenty (nejčastěji se jednalo o internetovou komunikaci) byl uveden důvod provedení rozhovoru, tedy že se jedná o interview jako sběr dat pro zhotovení bakalářské práce. Jedincům bylo taktéž sděleno

téma interview, avšak poněkud vágní formou, a sice jako „rozhovor o jejich názorech na gayství“. Nepadlo tedy klíčové slovo „stereotyp“. Takové klamání bylo záměrné, jelikož se domnívám, že po obsahové stránce bych získal diametrálně odlišná data než bez klamání, protože si myslím, že slovo „stereotyp“ nese v laické společnosti spíše negativní konotaci. Řešení této etické komplikace bylo takové, že respondentům bylo téma více konkretizováno, specifikováno a vysvětleno – tedy „in-group stereotypy homosexuálních mužů“ – až po skončení rozhovoru.

Mimo nahrávání pak proběhla celková reflexe interview s daným respondentem, aby bylo co nejvíce zabráněno možným komplikacím z hlediska původního „klamání“ a podobně.

Výzkum byl proveden v souladu se zákonem č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů.

7. Soubor

V následující kapitole se budu zabývat popisem výběrového souboru, způsobem výběru vzorku pro provedení výzkumného záměru a jeho zdůvodněním.

7. 1. Charakteristiky výběrového souboru

Výběrový soubor tvořilo po saturaci dat celkem 10 mužů, kteří identifikují sebe jako muže s homosexuální orientací. Věk respondentů se pohyboval v intervalu od 21 do 27 let, jednalo se tedy o jedince mladší dospělosti. Jako nejvyšší vzdělání středoškolské uvedlo 9 respondentů, pouze jediný uvedl vysokoškolské (magisterský titul). V době sběru dat daní jednotlivci nesli status studenta vysoké školy (celkem sedm, z toho jeden zaměstnán na poloviční úvazek), zbylí tři uvedli, že jsou v současné době zaměstnáni v pracovním poměru. Následující Tabulka č. 1 popisuje soubor detailněji.

Nejnosenější charakteristikou pro tento výběrový soubor je věková kategorie, a to z důvodu utváření vlastní celkové identity, kam můžeme zařadit i pojetí vlastní sexuality či sounáležitost s určitými sociálními skupinami.

	VĚK	VZDĚLÁNÍ	ZAMĚSTNÁNÍ
R1	27	VŠ	ZAMĚSTNANÝ
R2	21	SŠ	ZAMĚSTNANÝ
R3	23	SŠ	STUDENT VŠ
R4	23	SŠ	STUDENT VŠ
R5	21	SŠ	STUDENT VŠ
R6	21	SŠ	ZAMĚSTNANÝ
R7	22	SŠ	STUDENT VŠ
R8	22	SŠ	STUDENT VŠ
R9	22	SŠ	STUDENT VŠ
R10	25	SŠ	STUDENT VŠ

Tabulka č. 1

7. 2. Metoda výběru vzorku

Metodou výběru vzorku byl zvolen jeden z druhů nepravděpodobnostního výběru, konkrétně se jednalo o prostý záměrný výběr, jelikož byli účelně vyhledáváni respondenti s charakteristikou sebeidentifikace homosexuálně orientovaného muže mladší dospělosti.

Tento druh výběru je z hlediska kvalitativního přístupu jedním z nejrozšířenějších (Miovský, 2006).

Prostý záměrný výběr byl zvolen kvůli jeho typickým charakteristikám, které se týkají ekonomické nenáročnosti pro výzkumníka. Takový způsob výběru bývá zejména uplatňován tehdy, kdy jsou jedinci spadající do základního souboru (sociální skupina homosexuálně orientovaných mužů) relativně snadno dostupní (Miovský, 2006).

Mezi jedinci LGBT komunity se pohybuji již řadu let, a tím pádem mám v této skupině spoustu kontaktů, nebyl pro mě tedy zásadní problém vyhledat respondenty a spojit se s nimi.

8. Výsledky

Prezentované výsledky v následující kapitole korespondují se strukturou stanovených výzkumných otázek, to znamená, že v první části se čtenář dozví, jaké existují obecné explicitní in-group stereotypy homosexuálních mužů, další část pojednává o charakteru těchto stereotypů v kontextu gay-mužských subkultur (respektive podskupin) a jejich souvislostech s dříve zmíněnými obecnými stereotypy. Poslední část popisuje možné spojitosti mezi in-group stereotypy gay-mužů a jejich samotným identifikováním se s vlastním gaystvím.

8. 1. VO1: Jaké jsou obecné in-group stereotypy gay-mužů z hlediska charakterizování typického gay-muže?

Na základě analýzy kvalitativních dat je možné říci, že celkově existuje několik trsů, které charakterizují odpověď na první výzkumnou otázku. Konkrétně se jedná o tyto trsy:

1. stereotypy o vnějších charakteristikách typického gay-muže,
2. stereotypy o vnitřních charakteristikách typického gay-muže,
3. stereotypy o partnerském životě gayů,
4. stereotypy o profesním životě homosexuálních mužů,
5. stereotypy, jak gayové tráví svůj volný čas.

Tyto trsy očividně odpovídají stanoveným otázkám ve struktuře rozhovoru, ovšem těchto témat se respondenti dotkli i mimo konkrétní otázky. Postupně tak došlo k rozšiřování informací k daným okruhům.

8. 1. 1. Stereotypy o vnějších charakteristikách typického gay-muže

Jak už název napovídá, v této podkapitole se budu věnovat stereotypům, které určitým způsobem popisují vnější rysy typického homosexuálního muže z pohledu ostatních gay-mužů. Na základě analýzy dat a vlastní úvahy jsem přišel k názoru, že se jedná o stereotypy, které se týkají zejména vnějšího vzhledu – to, jak daný jedinec vypadá a jak se projevuje navenek (zejména v komunikaci – ať už verbální či neverbální). Lze tedy říci, že jsou to takové charakteristiky jedince (potažmo celé skupiny), podle kterých bychom mohli gay-muže „identifikovat“ na první pohled. Samozřejmě se jedná o stereotypy, tedy jejich podstata v reálné zkušenosti nemusí platit.

Stereotyp výrazné péče o vzhled

V této oblasti se jedná o poměrně dominantní stereotyp. Celkově osm z deseti respondentů jej zmiňují. Typický gay-muž je charakteristický tím, že dbá o svůj vnější vzhled, to znamená, že se zajímá o módní trendy, svůj šatník a následně oděv vybírá se značnou pečlivostí a snaží se o celkovou koncepci svého odívání. Tím se podle některých respondentů taktéž liší od většiny heterosexuálních mužů. Význam svého zevnějšku podle respondentů zdůrazňují právě značkovým oblečením.

Příklady výpovědí:

R8: „... zajímá je, co mají na sobě navěšené, že to není, co jim dala nějaká jejich přítelkyně, ať si to oblečou, aby vypadali normálně, ale že nad tím přemýšlejí.“

R3: „... asi by se dalo říct, že o sebe více pečují než většina mužů nebo než hetero-muži. Jako oblečením, víc sledují módní trendy a potrpí si na značky ...“

R5: „Šatník si vybírá velmi pečlivě, vyzná se v modních trendech. Nebo minimálně módu řeší více než heterosexuální muž. Takže většinou, když vyjde z domu tak to má určitou koncepci nebo má to takový ten styl.“

Stereotyp zženštilého vnějšího projevu

Dalším často zmiňovaným stereotypem (opět osm z deseti respondentů) je, že projev gayů je v jistých směrech spíše ženský než mužský. Tato ženskost či zženštilost je respondenty popisována z hlediska řeči těla – výrazná gestikulace, pohyby a držení těla. Participantů jako další rys takového projevu taktéž vyzdvihují tón hlasu, výšku hlasu, výraznou intonaci a mimiku či užívání zdvořilostí. Gayové jsou vnímáni ostatními gayi jako jedinci s bohatou verbální i nonverbální komunikací, čímž se jim jeví jako společenšší (s tím se pojí i schopnosti vhodného vystupování na veřejnosti a znalost etikety) a poněkud temperamentnější, až teatrální. Tento projev sami respondenti celkově definují jako důsledek rozvinutější femininní stránky osobnosti gay-mužů než je tomu u heterosexuálních mužů.

Příklady výpovědí:

R3: „U každého gay-muže je typická řeč těla, na které by se to dalo poznat – nějaký postoj, jak dělá rukama, a to bude asi tím, že máme víc rozvinutější nějak tu femininní stránku než heterosexuální muži. Držení těla se dost podobá tomu ženskému.“

R5: „Pravděpodobně bude víc takový teatrální než normální hetero-muž, to tam hraje velkou roli, ale nevím, co by mě tak jako víc tak jako napadlo, ta teatrálnost mi tam přišla jako dominantní. Možná, že určitým procentem je tam zastoupena i ta zženštilost... (Jak se projevuje ona teatrálnost?) – Přehnané reakce na určité podněty, když by ten heterosexuální muž nezareagoval ne až tak vzrušivě nebo takhle tak, tak typický gay by na to zareagoval emočně bouřlivěji. Rozhodí rukama a: "och bože!" (napodobuje gesta)“

R1: „Taky výběr slov a barva a tón hlasu. Často to poznám podle chůze – víc krouží zadkem než heteráci, mají jiný pohyb rukou, je v tom ladnost.“

R3: „Gayové muži mají větší tendenci dodržovat pravidla než hetero-muži, což si myslím je zapříčiněno tou ženskou stránkou v gay mužích, nebo mají větší povědomí o různých pravidlech, jako jsou zákony, etiketa.“

R7: „Umí dobře vystupovat na veřejnosti, protože si dává záležet na tom, jak ho ostatní vidí, takže u něho není typické, že by se mu stávaly nějaké společenské faux pas.“

Stereotypy o postavě a věku

Typický gay-muž je podle čtyř respondentů mladšího věku, atraktivní, spíše štíhlé či atletické postavy. Domnívám se, že tento stereotyp kultu krásy mladého, atraktivního vzhledu, který je spojen se štíhlostí („být tlustý = neatraktivní“), je typický pro celou euro-americkou kulturu, nejen pro gay-komunitu.

Příklady výpovědí:

R7: „... když si já představím ideálního gay muže, tak není prostě tlustý, když to řeknu ošklivě.“

R9: „Vybaví se mi pětadvacetiletý atraktivní muž. Je štíhlé postavy.“

8. 1. 2. Stereotypy o vnitřních charakteristikách gay muže

Mezi další stereotypy, které mají gayové vůči ostatním homosexuálním mužům, patří nesporně stereotypy o vnitřních rysech gay mužů. Ovšem jak je z následujících výpovědí patrné, takové vlastnosti připisované ostatním gayům velmi úzce souvisí se stereotypy o vnějších charakteristikách zmíněných výše.

Z tohoto hlediska je typický gay profilován jako vysoce emotivní (silně prožívá své emoce, „zatížen“ vlastní emocionalitou, citlivý), empatický, plný porozumění pro ostatní. Je tedy chápán jako člověk s vyšším sociálním citěním. Jeho emocionalita, podobně jako u jiných lidí, má vnější přesah, zejména v sociálním kontaktu (gay muž je pojmán jako vztahovačný). Opět jsou tyto rysy spojovány s vlastnostmi žen.

Příklady výpovědí:

R9: „V jeho osobnosti se bude vyjímat emotivní složka, bude empatický, citlivý, starostlivý.“

R3: „Taky z té ženské stránky mají větší sociální citění než tomu je u heterosexuální většiny mužů.“

R5: „Zženštilost tam hraje velkou roli u typického gaye, možná že i vztahovačnost do určité míry. Nechává si všechno víc přistoupit k tělu, možná si spoustu věcí bere jako osobně, že když mu někdo něco řekne, tak se projeví ta vysoká vzrušivost a emocionalita, že potom následuje ta bouřlivá reakce nějakým způsobem.“

Dalším zmiňovaným rysem u osobnosti gay-muže je extravertze, která je patrná zejména na úrovni respondentů explicitně deklarované „ženské“ emocionality.

Příklady výpovědí:

R7: „Typický gay muž je asi otevřený. By měl být částečně extrovertní, ale ne teatrální. ... Potom má většinou hodně kamarádů, chodí rád do společnosti.“

R8: „... myslím si, že gay muži se nebojí tolik prožívat nebo ukazovat svoje emoce jakoby navenek. Jinak prostě normálně prožívání jako každý jiný člověk, možná trochu jako ženy.“

Gayové byli během rozhovorů mimo jiné popisováni jako jedinci s výrazným estetickým cítěním, které se projevuje taktéž v preferovaných aktivitách v rámci trávení vlastního volného času (viz dále podkapitola *Stereotypy o volném čase homosexuálních mužů*).

Příklady výpovědí:

R3: „... a taky mají estetické cítění, to by se taky dalo říct, že to je společná vlastnost té skupiny lidí.“

R4: „... nějaké vyšší estetické cítění, něco z toho ženského mozku tam bude, víc takových těch ženských vlastností. Tam patří to estetické cítění... Tím, že mají vyšší cit pro estetično, tak to se projevuje i při nakupování, že vybírají věci okolo toho.“

8. 1. 3. Stereotypy o partnerském životě gay-mužů

Nejsilnějším stereotypem v této oblasti je stereotyp o zatížení gay-komunity silnou promiskuitou (celkem deset z deseti respondentů). Takové chování v rámci partnerských vztahů je spojováno se sexuálně otevřenými partnerskými vztahy, to znamená, že pokud se gay jedinec uchýlí k formě monogamního vztahu, tato monogamie se netýká sexuální oblasti. Ovšem někteří respondenti následně použití pojmu promiskuita mírnili, respektive tlumili jeho obecné aplikování na život mezi gay-muži, a sice tak, že touha po vyšším počtu sexuálních partnerů je běžná napříč lidstvem a nezasahuje pouze homosexuální muže.

Domnívám se, že toto tlumení je zapříčiněno všeobecně odmítavým postojem heteronormativní společnosti k homosexuálům jakožto promiskuitním jedincům, kteří v důsledku bouřlivého sexuálního života trpí pohlavními chorobami či nejsou schopni „plnohodnotného“ monogamního svazku. Je však velmi pozoruhodné, že v obecné rovině popisu tohoto stereotypu nedochází u respondentů ke snaze popřít promiskuitu jako jednu z typických charakteristik partnerského života gayů, ale naopak k jejímu potvrzení.

Příklad výpovědi:

R4: „Znám dost páry, které to berou tak volně, že si odlišují svůj partnerský život a odlišují vztahy fyzické založené pouze na sexu, že chodí do nějakých barů, a ač jsou zadání, tak mají styky i s někým úplně cizím a ani jednomu to nevadí. Takové heterosexuální páry neznám, to je pravda. Neřekl bych, že je to nějaká míra promiskuity, ale spíš tolerance, protože takové choutky má každý, že to není dané tou orientací, ale že mají pro to víc pochopení asi nějak.“

Dalším údajným typickým aspektem partnerského života homosexuálních mužů je absence vlastního rodičovství, tedy že gay-páry nevychovávají dítě a během svého života se nestanou rodiči. Zmíněnou absenci pak gay-muži suplují na úrovni profesního života a volnočasových aktivit (viz dále podkapitoly *Stereotypy o profesním životě homosexuálních mužů* a *Stereotypy o volném čase homosexuálních mužů*). Dva respondenti uvedli zajímavý stereotyp, který mi však z vlastní zkušenosti kontaktu s gay-komunitou přijde jako podstatný (a není to poprvé, co se s ním setkávám), a sice že gayové si pořizují domácí zvíře (nejčastěji psa), kterým nahrazují chybějícího člena jejich rodiny, tedy dítě.

Příklad výpovědi:

R8: „Neexistuje u nich tak velká pravděpodobnost, že by mohli mít dítě, takže mají daleko více času věnovat se sami sobě a ty peníze, které vydělají, věnovat sami sobě a taky pracovat daleko více na svojí kariéře než heterosexuální muži s rodinou.“

R10: „... když nemají ty děti, pořizují si nějaké zvířátko, aby to svoje vnitřní prázdno nějak zaplnili. Tak nechci dopadnout.“

8. 1. 4. Stereotypy o profesním životě homosexuálních mužů

Jak jsem již avizoval v předchozí podkapitole *Stereotypy o partnerském životě gay-mužů*, existuje stereotyp, že gay-muži se během svého života nestávají rodiči a tento „nedostatek“ nahrazují například ve svém profesním životě. Díky tomu, že gayové podle tohoto stereotypu nemají děti, jsou schopni se daleko více zaměřit na svůj kariérní růst a v tomto směru se značně seberealizovat, a proto jsou hodnoceni jako ambiciózní jedinci. V jedné z výpovědí se objevil názor, že gayové se snaží dosahovat vysokých kvalit v rámci své profese, aby tím zvýšili svůj společenský status, který může být ve většinové heterosexuální společnosti pojmán jako méněhodnotný z důvodu jejich menšinové sexuální orientace.

Příklady výpovědí:

R2: „Většina z nich nemá děti, takže může mít kariéru, kterou nezastaví. Takže takový gay muž to může vytáhnout hodně vysoko, si myslím.“

R10: „Snaží se být dobrý v tom, co dělá, že se snaží být na těch vedoucích pozicích a suplovat to, že ho společnost nepřijímá tak, jak by měla. Mít nějaký titul, být líp ohodnocený v práci, a tím si kompenzuje to, že by mohl být pro někoho obyčejnej buzerant.“

Gayové, jak již bylo dříve zmíněno, jsou ostatními gayi považováni za osoby s rozvinutou empatií a sociálním cítěním. Tato vlastnost jim údajně pomáhá naplňovat předpoklad „dobrého zaměstnance“, který má schopnost vcítit se jak do mužské, tak do ženské role, od čehož se mohou odvíjet i konkrétní profesní zaměření homosexuálních mužů (například zaměstnání zaměřené na kontakt s druhým člověkem – psycholog, učitel, recepční, pracovník v call-centru) a takový charakter je pojímán více jako ženský, ovšem naproti tomu stojí stereotyp gay-muže, který se soustřeďuje právě na co nejvyšší výkon, a ten je pak hodnocený spíše jako cílevědomý než empatický (například zastávání vysokých postů – manažer, soudce, právník a podobně).

Příklady výpovědí:

R3: „Jsou většinou dobrými zaměstnanci díky jejich sociálnímu cítění.“

R9: „Já myslím, že se tam objevují dva koncepty. Bud' koncept orientovaný na výkon, nebo orientovaný na sociální složku. Ti orientovaní na výkon, to budou cílevědomí muži na vysokých pozicích. Třeba nějakí právníci, manažeři. Ta sociální složka, tak ti budou směřovat třeba k učitelství, psychologii, sociální práce v rámci vysokoškolské úrovně; ta středoškolská, to bude nějaké pohostinství.“

R6: „... protože jsem pracoval v jednom call-centru a jako poměr gayů byl neskutečně vysoký. Prostě oni jsou jak ženské, většinou. Potřebujou ten kontakt, většinou je to nějaké sociální založení, pomáhat ostatním atd.“

8. 1. 5. Stereotypy o volném čase homosexuálních mužů

Mezi další stereotypy bezpochyby patří, jak příslušníci dané skupiny tráví svůj volný čas. Nejčastěji zmiňovaným stereotypem (sedm respondentů z deseti) v této oblasti je, že gayové tráví svůj volný čas ve společnosti druhých lidí, rádi se seznamují a navazují nové kontakty, vztahy, které mohou být i sexuálního charakteru (zejména v případě podniků určených především pro gay-muže, kde mohou být sami sebou). Zde tedy můžeme nalézt souvislost mezi stereotypem o extravertovanosti gayů a společenským životem v jejich volném čase. Typickým místem, kam gayové chodí za zábavou, aby mohli být ve společnosti druhých, je kavárna nebo gay-podnik (nazývaný často jako „buzinec“).

Příklady výpovědí

R7: „Tráví hodně času v kavárně s kamarádama na kávě.“

R4: „Rádi se socializují, že máme různé podniky určené jenom pro nás, takže tráví dost času i v tom baru, že jo, což normální chlapi nemají určené podniky jenom pro sebe, kde by chodili za účelem seznámení.“

R2: „Do gay clubů. Určitě bych řekl, že to může být sexuální, že si tam můžou někoho najít na jeden večer. Ale zase je to fajn pro tu komunitu, že to tam můžou rozbalit a necítit se špatně, být mezi svýma, bez předsudků, nemusí se hlídat, jestli nejsou moc gay jako v jiných podnicích (smích).“

Dalším stereotypem týkajícím se volného času je, že gayové často „utrácí“ větší obnosy peněz, a to právě díky tomu, že nemají děti, které by museli finančně zabezpečit, tudíž si mohou svých vydělaných peněz náležitě užít. Oblasti, kterých se to zejména týká, jsou cestování a nakupování. Gay muži dle výpovědí respondentů nejčastěji „investují“ do oblečení, kosmetiky, kadeřníka, návštěv fit center (zde patrná souvislost se stereotypem o výrazné péči o vzhled) či také drahých potravin. Dále si pak rádi „připlatí“ za dekorativní předměty do bytu (souvislost se stereotypem o estetickém cítění). S estetickým cítěním rovněž souvisí, že gayové údajně rádi navštěvují kulturní akce, a tedy mají kulturně bohatší život než muži heterosexuální.

Příklady výpovědí:

R10: „Cestuji, protože ty peníze musejí nějak utratit, když nemají ty děti.“

R2: (Jak tráví gayové volný čas?) „Nakupováním oblečení (smích), nebo si připlatí za kosmetiku, potraviny.“

R4: „Tím, že mají vyšší cit pro estetično, tak to se projevuje i při nakupování, že vybírají věci okolo toho.“

R5: „Taky si myslím, že jsou asi daleko více kulturně založení než ostatní muži, protože ti to berou jako nějaký znak zženštilosti.“

8. 1. 6. Stereotyp „maskulinního“ gaye

U poloviny respondentů se objevil také stereotyp gay-muže, který svými charakteristikami úplně nezapadá do výše zmíněných stereotypů o homosexuálních mužích. Nazývám takový typ jako maskulinní, jelikož většina vlastností připisovaných gayům jsou taktéž často označovány jako femininní. Lze jej definovat jako muže, který se spíše přibližuje svými rysy ke stereotypu heterosexuálního muže (například neprojevuje veřejně své emoce, dbá méně o svůj vzhled z hlediska oblečení, je v rámci své profese zaměřený spíše na výkon a podobně), který zdůrazňuje svoji maskulinitu. Na základě toho by bylo možné teoreticky říci, že existují dva obecné stereotypní obrazy o gay-mužích, kdy jeden stojí na pólu maskulinity a ten druhý na pólu feminity.

Příklady výpovědí

R1: „Není poznat, že je to gay. Takže neduhový, svalnatý, mužný, sexy. Gay-komunita má ale spoustu prototypů, takže tohle je jeden z nich.“

R10: „Je to takový maskulinní typ. Vousatý. Dává najevo to své mužství... Ten maskulinní se snaží chovat více chlapsky, aby nebylo poznat, že má jinou sexuální orientaci než ostatní. Možná má strach veřejně projevit city, to si myslím, že je typický... Chodí ne úplně moderně, trošku nevýrazně. Nosí vyloženě mužské oblečení.“

8. 2. VO2: Jaké jsou autostereotypy o podskupinách v rámci gay-mužské komunity a jak se liší od obecných autostereotypů gayů?

Podobně jako v jiných sociálních skupinách i v komunitě gay-mužů vznikají určité podskupiny či subkultury. Z důvodu stanovených otázek ve struktuře interview dostáváme poměrně značné množství popisu různorodých podskupin gay-mužské komunity, avšak některé z nich se objevovaly ve výpovědích častěji než jiné. Z toho lze odvodit, že takové skupiny jsou v dané komunitě významnější, a mohou být tedy podrobeny většímu stereotypizování. Právě těmito podskupinami se budu dále zabývat.

8. 2. 1. Podskupina „medvědů“

Stereotyp typického medvěda je poměrně jednoduchý. Lze jej popsat jako muže, který klade důraz na přirozenost a zároveň mužnost svého vzhledu, kdy je u něj typické výrazné ochlupení na těle, nosí plnovous, vlasy nosí střižené na krátko či je plešatý, je mohutnější postavy s výraznější muskulaturou a věkově neodpovídá stereotypu o mladosti gayů, jelikož je mu přisuzován věk mezi 30–40 lety a výše. Na veřejnosti se obléká oproti typickým gay-mužům spíše nenápadně, nevýrazně. Přeci jen se u nich určitá specifika oblékání objevují, a to v oblasti sexuálních praktik – respondenti uváděli, že medvědi provozují spíše drsnější sexuální praktiky, které jsou podle nich za hranicí „běžného člověka“ (například fisting), a s tím spojovali typické kožené prvky odívání vztahující se k takovým praktikám (kalhoty, spodní prádlo, uniformy). Další specifickou aktivitou medvědů jsou návštěvy sportovních center, a to z důvodů udržování své muskulurní postavy. Na medvědy je taktéž nahlíženo jako na osoby, které svým vystupováním působí spíše drsně a tím zřejmě částečně deklarují vlastní mužnost, ovšem dle mínění respondentů jsou tito jedinci vnitřně velmi citliví a křehcí. Celkově je tato podskupina posuzována jako spíše uzavřená vůči ostatním gayům.

Příklad výpovědi:

R3: „Zpravidla, bych řekl, že to jsou 30 + věk... Jsou chlupatí, to je asi ten nejznámější, nejviditelnější znak... Mají spíš endomorfní postavu. Co se týče třeba toho oblečení, tak že nosí kožené oblečení, ale to si myslím, že to je taková věc spíš intimní strany toho, ale navenek bude působit jako normální chlap... Medvědi paradoxně přesto, že jsou na pohled takoví drsní, tak si myslím, že můžou být velmi příjemní lidé, jako velmi milí, hodní, naslouchaví, že uvnitř nejsou tak drsní jak ze vnějška. Ve volném čase vyhledávají lidi stejné chuti, věci, které je spojují. Pak praktikují tady ty sexuální praktiky nebo chodí do takových nočních zařízení, kde se jdou bavit po stránce sexu. Ty sexuální praktiky (smích) budou spojené

nějak s těma uniformama nebo s těmi koženými doplňky – kožené spodní prádlo, ale i dŕtky – za hranicí toho běžného člověka sexuálně žijícího, třeba jako fisting a pissing... Potom rimming, prostě ty sexuální praktiky budou takové víc odvážnější.“

8. 2. 2. Podskupina fitness

Jedná se o skupinu gayů, kteří zdůrazňují svoji maskulinitu tím, že si zakládají na vlastní muskulatuře, jež se snaží podtrhnout oblečením zvýrazňujícím svalnatou postavu (to znamená tílka, upnutá trička a džíny, šortky a podobně). Jsou charakterizováni jako muži, kteří se snaží být fyzicky perfektní (tráví hodně času ve fitcentrech), a tato snaha je vrcholnou položkou jejich žebříčku hodnot. Typické pro ně dle respondentů je, že dbají o to, aby si udrželi vizáž zdravého heterosexuálního muže. Jak jde vidět, tento stereotyp se velmi blíží obecnému stereotypu maskulinního gay-muže, který jsem zmiňoval již dříve, ovšem forma zdůraznění maskulinity je poněkud okázalejší než u obecného stereotypu maskulinního gaye a v jiném směru zase umírněnější než u stereotypu „medvěda“.

Příklad výpovědi:

R9: „Je to typ muže, kterého bych charakterizoval, že chodí do fitka, zakládá si na své maskulinitě. Myslím si, že v mnoha případech je pro něj charakteristické to, že se snaží zachovat hetero image.“

8. 2. 3. Podskupina „fems“

Fems (označení v anglicky mluvících zemích; zkrácená verze slova feminine) je podskupina, která je charakteristická tím, že její příslušníci se projevují jako vysoce femininní. Respondenty byli hanlivě nazýváni jako „vykrouceniny“, „slečinky“, „buzničky“, „točky“; taktéž o nich hovořili v ženském rodě. Typickými znaky podle výpovědí respondentů u této skupiny jsou: výrazná péče o vnější vzhled (extravagantní a ženské prvky v odívání a úpravě zevnějšku – účes, make-up a podobně), teatrálnost a afektovanost, trávení volného času s jinými jedinci z této podskupiny na nákupu a posezeních u kávy. Jsou viděni ve „špatném světle“, a sice jako jedinci povrchní, kteří pomlouvají ostatní lidi ve svém okolí. Taktéž je na ně nahlíženo jako na skupinu, která zapříčiňuje negativní hodnocení gayů ze strany většinové společnosti), a tudíž jsou postoje gay-mužů k této skupině taktéž laděny spíše negativně.

Příklad výpovědi

R9: „... myslím, že když lidé mají negativní názor na gay komunitu, tak argumentují právě příslušníky této skupiny, že jsou to jako v podstatě holky a myslím si, že nejsou objektivně daleko od pravdy, protože to jejich fyzické vzezření i ty zájmy, že máš někdy problém poznat, jestli je to kluk nebo holka. Tím myslím, že teda gros jejich života jsou nákupy, nebojí se třeba používat i nějaký make-up. A přijde mi zajímavé, že fyzicky baží a mluví o tom, že chtějí pravé muže vedle sebe. Hodně pečují o svůj zevnějšek, jinak

taky to drbání. Je pro ně důležitá společenská síť, kdo kde a s kým. Mají rády konzumní kulturu, jakože jít do kina, Starbucks.“

R1: „Podle mě jsou uvnitř mrtví, nemají vůbec sociální přehled, žijí uvnitř své obrovské značkové bublině, jsou arogantní, afektovaní, nafoukaní. Můžou to být zlí lidi, kteří to dělají záměrně, že ponižují druhé slovně nebo za zády, že nevypadají tak "dobře" jako oni. A nebo jsou jen hloupi, kteří si neuvědomují, že každý jsme nějaký a jen proto, že někdo nosí reejoycky, tak to ještě nemusí znamenat, že je kretén. v civilním životě je to nejviditelnější skupina. To jsou přesně ti, podle kterých zbytek společnosti vnímá gaye.“

8. 2. 4. Podskupina „transky“

Jedná se o velmi výraznou podskupinu, která je v anglickém gay-slangu nazývána také jako drag queens, v českém gay-slangu se jim říká transky. Respondenti u nich vyzdvihovali jako typický rys dvojí roli, kdy v civilní roli působí jako nevýrazní jedinci, a naopak v roli transky plně vyjadřují svoji vášeň pro ženský vzhled, tedy převlékají se do dámských šatů, nosí typické výrazné líčení, paruky a podobně, aby co nejlépe imitovali ženskou krásu. Tato druhá role je spojená s aktivitami na poli travesti show, kdy napodobují známé zpěvačky.

Příklad výpovědi:

R9: „Jsou to gayové, kterým působí psychickou rozkoš, že se v určitém časovém úseku prezentují v šatech a roli ženy na veřejnosti. Přes den si myslím, že je to v uvozovkách taková šedá myš, je to muž, který má 35 let plus, nosí nevýrazné oblečení. A pak to v sobotu večer v klubu rozjede jako ta Pilarka. Mají herecké vlohy, ty své vzroy mívají často hezky nastudované, opravdu pak vypadají jako ta Helenka [Vondráčková] nebo Hanička [Zagorová], ať už vzhledem nebo i gesty, takže si myslím, že se za tím schovává velká píle.“

8. 2. 5. Jiné podskupiny

Do tohoto oddílu zařazují podskupiny, které sice stojí za pozornost, ale respondenti o nich nemluvili tak často, jako o skupinách předchozích. Z výpovědí dvou respondentů vyplynulo, že existuje skupina gayů, kteří svoji sexuální orientaci skrývají a veřejně ji potlačují. Toto „potlačování“ může mít například formu projevu odmítání, odporu až nenávisti k celé gay komunitě. Další takovou podskupinou jsou gay-aktivisté, kteří veřejně bojují za práva homosexuální menšiny. Jinou skupinou, kterou jsem zde zařadil, jsou gayové, kteří působí v gay-komunitě poměrně nevýrazně (ničím se nevymezují, nesou znaky typických gay-mužů – viz dříve), jsou jakýmsi mainstreamem; naproti nim však stojí homosexuální muži, kteří se tomuto mainstreamu brání, a tím pádem se snaží odlišit – respondenty označováni jako „gay-intelektuálové“. Toto odlišování se týká zejména aktivit volného času na poli nekomerční zábavy (autorská čtení, alternativní koncerty a podobně) a oblékání (nošení originálních kusů ze second-handů).

Příklady výpovědí

Skrytí – R10: „Potom ti skrytí gayové, kteří si to nepřiznají nikdy, kteří jsou něco jak Klaus, že dělají zle těm ostatním gayům, že si kompenzují to, že nemohli žít svobodně, tak jim to dávají sežrat... Myslím, že takový člověk je hodnotově pokřivenej.“

Aktivisté – R3: „... lidé, co mají chuť něco změnit, na jakékoli úrovni – komunitní [gay-komunita] i celospolečenské. Ve volném času se věnují tadytým věcem, aby mohli dosáhnout toho, co chtějí, že chtějí něco změnit. Prostě se společensky angažují.“

Intelektuálové – R9: „Zajímá se o věci, kterým nikdo nerozumí. Chodí do kina, na výstavy, které jsou na periferii komerční sféry, a ty akce nikdo moc nezná... Alternativní je i jeho nekonvenční způsob oblečení - to je nápadité, ale není z konfekce, nakupuje v sekáčích... V jeho osobnostních vlastnostech je důležitá intelektuální sféra... Myslím, že ze všech skupin je tato nejzavřenější, nejméně prodyšná, ačkoli jsou navenek přátelší...“

Jak je patrné, tyto podskupiny mají jednu společnou charakteristiku, a to, že jsou určovány svým postavením ve struktuře gay-mužské komunity. „Velké“ podskupiny popisované dříve jsou naproti tomu definovány z hlediska genderu a jsou zmiňovány. Z toho usuzují, že stereotypy týkající se genderu, jsou významnými činiteli ve vytváření autostereotypů gay-mužů.

8. 3. VO3: Jaká je souvislost mezi in-group stereotypy gay-mužů a jejich identifikací s vlastní sexuální orientací?

8. 3. 1. Obecné postoje k vlastní gay-identitě

Všichni respondenti se shodli, že jsou s vlastní gay-identitou spokojeni a že se ztotožňují s gay-komunitou (tři uvedli, že se necítí součástí gay-komunity, avšak nebyla nalezena žádná souvislost s tímto stanoviskem). Takový výsledek by mohl vylučovat možnost, že by autostereotypy gayů vznikaly na základě nesmíření se s vlastním gaystvím. Respondenti si samozřejmě přiznávali negativa jejich sexuální orientace (komplikace v rámci rodičovství, obtížnější postavení ve většinové společnosti a podobně), ale tyto obtíže ve výpovědích kompenzovali výhodami, které jim jejich identita přináší (zejména vyšší odolnost díky tlaku většinové společnosti nebo životní zkušenosti spojené s homosexuální orientací, které jim pomohly „růst“). Jako důležitý aspekt svého života uváděli taktéž coming out, jež jim pomohl v otázce sebejistoty a uvědomění si vlastní hodnoty.

Příklad výpovědi:

R5: „Nedávno jsem zrovna někomu řekl, že jsem rád za to, že jsem gay. Užívám si ten život, i když dřív jsem s tím dost bojoval, ale v současné době jsem rád. Znamená to pro mě vnitřně, že jsem takový, jaký jsem měl být, a jsem za to rád.“

8. 3. 2. Obecné in-group stereotypy a vlastní gay-identita

Mezi vlastnosti, na které jsou respondenti hrdí, uváděli, že oproti typickým gayům nebyli nikdy v životě (tolik) promiskuitní. Takový postoj je poměrně zajímavý, jelikož v rámci otázek týkajících se obecných in-group stereotypů mluvili o promiskuitě jako o relativně běžném jevu, který se týká lidí obecně bez ohledu na sexuální orientaci. Zřejmý distanc má, dle mého názoru, vztah s tlakem společnosti, kdy homosexuální muži jsou považováni za méněcenné (mimo jiné) z tohoto důvodu, a sice jako přenašeči pohlavních chorob, jedni ze zodpovědných za epidemii AIDS a také jako jedinci neschopní monogamního svazku.

Příklad výpovědi:

R4: (Je něco, na co jsi obzvlášť hrdý, čím se od ostatních gay-mužů lišíš?) „Že jsem nikdy nebyl nějak promiskuitní a nemusím vypočítávat své sexuální partnery hodinu, to jsem rád, že tomuhle jsem vždycky odolával.“

Naopak mezi vlastnosti, které by v rámci své identity rádi změnili, uváděli „ženskost“ v různých formách (například hlas, touha být více maskulinní). To vyplývá z předpokladu, který jsem zmiňoval ve výsledcích o stereotypch v rámci podskupin gay-mužských komunit – že právě femininní gayové (a možná i potažmo všeobecně „zženštilější“ projev gayů) jsou podle ostatních gayů negativně hodnoceni ze strany většinové společnosti, kdy „ženskost“ může být pojmána jako určitý projev společenské slabosti, a je tedy nežádoucí. Gayové tudíž i na sobě tento rys vnímají jako spíše negativní.

Příklad výpovědi

R8: (Co Ti na Tobě jako gayi vadí?) „... Někdy se cítím blbě, když jsem submisivní, i když nemám důvod. Cítím se pak jako méněcenný, protože mám v hlavě pořád zafixovanou myšlenku, že když seš submisivní a femininní, tak seš něco míň. Racionálně vím, že to není pravda, ale vnitřně se nedokážu zbavit tohoto pocitu.“

Pozitivně byl naopak přijímán stereotyp o gay-mužích jako lidech, kteří jsou spíše extravertní. Usuzuji tak z toho, že respondenti v případech, kdy hovořili o svých „nedostacích“, zmiňovali, že by si naopak přáli být společensky otevřenější a schopní spontánního navazování mezilidských vztahů, což u typických gayů vnímají jako přirozenost.

Příklad výpovědi

R7: „Že mi vadí, že se nedokážu tolik socializovat jako moji jiní gay kamarádi. Že přijdu do gay-klubu a najdu si tam hned nějakého gay-kamaráda. (Že nejsi takový extravert?) Tak. A to mi vadí.“

8. 3. 3. In-group stereotypy o podskupinách gay-mužské komunity a vlastní gay-identita

Z hlediska identifikování se s nějakou podskupinou většina respondentů (celkem šest) uvedla, že sebe sama nedokáže nikam zařadit, jelikož si na sobě neuvědomují žádné typické znaky, které by je mohli charakterizovat jako příslušníky určité skupiny. Pokud se však někteří z nich pokusili o identifikaci s nějakou podskupinou, pak šlo o takovou, kterou nelze charakterizovat na rovině maskulinity / feminity (například intelektuálové, mainstream, aktivisté). Dva respondenti sebe označili jako příslušníky spíše maskulinních podskupin (fitness, medvěd) a jeden se identifikoval jako spíše maskulinní typ. Pouze jeden respondent uvedl, že má částečně vlastnosti příslušníka podskupiny fems, ale striktně by se tam nezařadil. Z toho je opět patrný všeobecný distanc od globálního stereotypu femininního „prototypu“ gay-muže, respektive snaha jako gay nevyčínat a spíše „zapadnout“ mezi okolní společnost, až v ní tak trochu „zmizet“.

Příklad výpovědi:

R7: „Nenapadá mě žádná. Nepřipadá mi, že bych měl nějaké typické rysy, že bych byl nějaký typický kandidát pro nějakou gay skupinu.“

9. Diskuze

Cílem práce bylo zmapování in-group stereotypů homosexuálních mužů. Konkrétně se jednalo o zjištění, jaké povahy jsou tyto specifické autostereotypy z hlediska obecné roviny charakterizování typického gay-muže. Dále se pak práce zaměřuje na in-group stereotypy gayů vůči gay-mužským podskupinám a jejich porovnání s obecnými autostereotypy homosexuálních mužů. Poslední část výzkumu se soustřeďuje na hledání možných souvislostí mezi in-group stereotypy a identitou v rámci mužské homosexuální orientace.

Explicitní autostereotypy gayů je možné rozdělit do několika oddílů: první se týká vnějšího charakterizování typického gay-muže, druhý řeší otázku vnitřní charakteristiky typického gay-muže, další oddíly jsou pak zaměřeny na partnerský život gayů, na jejich profesní život a trávení volného času.

In-group stereotypy o vnějších charakteristikách typického gay-muže poskytují takové atributy dané kategorie, podle kterých bychom mohli příslušníky této kategorie na první pohled identifikovat. Typický homosexuální muž je popisován jako muž výrazně dbající o svůj vnější vzhled, jeho celkový vnější projev (zejména z hlediska nonverbální komunikace) je hodnocen jako femininní. Jako další atributy připisované gayům byly respondenty uváděny mladistvost, atraktivita a atletická postava. Podobný autostereotypní obraz můžeme najít v různých zahraničních studiích (Sanchez, Westefeld, Liu, & Vilain, 2010; Sanchez & Vilain, 2012; Moskowitz, Turrubiates, Lozano, & Hajek, 2013). Jedná se tedy zřejmě o poměrně rigidní stereotyp ve vnímání homosexuálních mužů, který je nejspíše typický pro euro-americkou společnost.

Prostřednictvím autostereotypizace uváděli respondenti jako vnitřní charakteristiky atributy typu vysoká emotivnost, empatie, vyšší sociální citění, vztahovačnost, extraverté a výrazný smysl pro estetické citění. Tyto atributy byly také hodnoceny jako typicky femininní. Studie zmíněné v předchozím odstavci ovšem tyto atributy do obecných in-group stereotypů neuvádějí, což však neznamená, že nemusejí být relevantní. Naopak tento výsledek konkretizuje vnímanou genderovou nonkonformitu homosexuálních mužů a její nápadnost pro okolí, které se věnuje studie Bártové a jejích kolegů (Bártová, Štěrbová, & Varella Valentová, 2016).

Respondenti taktéž zmiňovali jako jeden z „prototypů“ typického gay-muže maskulinního gaye, kterému jsou vlastní atributy podobné heterosexuálnímu muži, konkrétně že takový „typ“ gaye neprojevuje veřejně emoce, neklade příliš velký důraz na svůj zevnějšek, zaměřuje se na výkon v rámci své profese a zdůrazňuje svoji maskulinitu. Tento autostereotyp by mohl být chápán jako významný vyvažující prvek v rámci autodiskriminace, ovšem existuje výzkum (Terman & Miles, 1936 in Lipka, 2001), který ač už není příliš aktuální, ukazuje, že tento stereotyp staví na reálném základu, jelikož v něm autoři identifikovali jak femininní typ homosexuálního muže, tak typ maskulinní.

Hlavním atributem partnerského života gayů je podle jiných gayů promiskuita či udržování sexuálně otevřených vztahů. Tento atribut však není vnímán negativně, ačkoli respondenti připouštějí, že je takové chování z pohledu heterosexuální společnosti chápáno jako nežádoucí. Respondenti však uváděli, že takové chování je konstatováním touhy většiny jedinců po větší volnosti, kterou monogamie nenabízí, a zároveň je upřímným deklarováním lidské přirozenosti v rámci sexuality. Dalším autostereotypem o partnerském životě gayů je absence rodičovství, což je kompenzováno například prostřednictvím kariéry. Tento autostereotyp nestaví na logickém základě. Ačkoli dva muži nemohou mít společně biologického potomka, neznamená to, že homosexualita způsobuje neschopnost reprodukce. Důkazem mohou být děti vyrůstající v homoparentálních rodinách i v naší společnosti. Ovšem tento autostereotyp pak dále vede k vytváření dalších in-group stereotypů, a sice že si gay-muži díky tomu, že nemají děti, mohou dovolit utrácet více peněz, což se pak promítá do aktivit v rámci trávení volného času, kterými jsou cestování, nakupování (oblečení, kosmetiky, interiérových doplňků, drahých potravin), návštěvy fit center, kulturních akcí a podobně.

Výrazným atributem připisovaným homosexuálním mužům z hlediska jejich profesního života je ambicióznost. Dále respondenti rozlišovali mezi femininním a maskulinním typem gay-muže v rámci volby profesí, kdy femininní typ zastává pozice v zaměstnáních, která jsou typická kontaktem s druhým člověkem (například učitel, sociální pracovník, prodavač, pracovník call-centra). Naopak maskulinní typ se profesně soustřeďuje na taková zaměstnání, která jsou zaměřena spíše na výkon pracovníka než jeho empatii (například manažerské pozice), či nachází uplatnění v profesích vyššího statutu jako je právník, soudce, bankéř. Studie od Fingerhut a Peplau (2006) provedená na heterosexuálním vzorku populace podobně ukazuje, že gay-muži zastupující tradičně maskulinní role (a to i z hlediska profese) jsou hodnoceni jako méně femininní než muži

zastupující například profese vnímané jako femininní. Zároveň studie ukázala, že femininní role jsou vnímány jako charakteristické pro typického gay-muže. Ačkoli tento výzkum byl proveden na heterosexuálech, můžeme zde najít jisté podobnosti, které nabízejí možné vysvětlení, že tento stereotyp je gay-muži přejat od heteronormativní společnosti.

Na základě výsledků týkajících se autostereotypů o gay-mužských podskupinách byla vyextrahována velmi pestrá škála identifikovaných podskupin. Konkrétně se jednalo o tyto podskupiny: medvědi, fitness, fems, transky, skrytí, aktivisté, mainstream a intelektuálové. Podskupiny s podobnými atributy a označeními byly popsány také autory Clausell a Fiske (2005) či ve studii od Peacock a kolektivu (Peacock, Eyre, Quinn, & Kegeles, 2001). Některé podskupiny však respondenty v rámci výzkumu této bakalářské práce zmíněny nebyly, například gayové jiných ras, HIV pozitivní gayové nebo leather men – ti však částečně splývali s podskupinou medvědi, které se věnuje taktéž Moskowitz (Moskowitz, Turrubiates, Lozano, & Hajek, 2013). K takové skutečnosti mohlo dojít proto, že gay-komunita je velmi široká a může v ní být zahrnuto mnoho podskupin, přičemž ne všechny mohly být respondentům této diplomové práce známy, což mohl způsobit taktéž nepravděpodobnostní výběr vzorku. Navíc zde mohly působit také kulturní rozdíly, tím je myšleno, že v jiných krajinách se mohou vyskytovat jiné podskupiny, které se vytvářejí jako reakce na všeobecnou gay-mužskou komunitu či které mohou být jistým způsobem dominantní nebo výrazné, a tedy jsou zdrojem větší (auto)stereotypizace. Podstatným výsledkem však je, že jednotlivé podskupiny bylo možné rozdělit na základě kontinuálního modelu maskulinity / feminity, což potvrzuje závěr studie od Clausell a Fiske (2005), že femininní a maskulinní rozdělení gay-mužských podskupin replikuje tradiční pojetí mužských a ženských vlastností. Ovšem některé podskupiny zmiňované respondenty této bakalářské práce nebyly hodnoceny ani jako maskulinní ani jako femininní (například aktivisté, intelektuálové nebo skrytí), na rozdíl od výsledků autorů Clausell a Fiske (tamtéž), kde jako maskulinní byli hodnoceni activists (aktivisté) a in the closet (srovnatelní s podskupinou skrytí) a jako femininní zase artsy (srovnatelní s intelektuály). K takovým rozdílným výsledkům mohlo dojít proto, že respondenti v mé studii přiřazovali těmto podskupinám spíše genderově neutrální atributy, které vyjadřují postavení v gay-mužské komunitě, tedy zdali se s touto komunitou ztotožňují či se od ní distancují nebo „pouze“ odlišují. Navíc zvolený design výzkumu oproti zmíněné zahraniční studii nevyužil možnosti žádné metody, která by měřila míru maskulinity a feminity těchto podskupin na

základě charakteristik od respondentů, a zároveň se lišil i zvolený výběrový soubor, kdy ve studii od Clausell a Fiske byla zastoupena především heterosexuální populace.

Z hlediska vlastní gay-identity respondentů v souvislosti s exponovanými autostereotypy sejevily jako nežádoucí femininní atributy u homosexuálních mužů, jelikož zde byl patrný odstup od rysů označovaných jako ženské. Snaha distancovat se od feminity připisované gay-mužům se objevila také v rámci poměrně negativního hodnocení podskupiny fems. Na tento jev poukazují i některé zahraniční studie (Sanchez, Westefeld, Liu, & Vilain, 2010; Sanchez & Vilain, 2012), ovšem tyto studie hovoří také o tom, že vyjádřená negativita vůči jiným gayům z hlediska jejich genderové nonkonformity je zapříčiněna nepřijetím vlastní homosexuální identity těchto jedinců. Takový výsledek se však v mém výzkumu nepotvrzuje, jelikož respondenti svoji gay-identitu všeobecně přijímali pozitivně. Spíše se zde ukazuje, že zmiňované autostereotypy jsou také reakcemi na pojmání homosexuálních mužů většinovou společností (což respondenti explicitně zmiňovali) než jako kompenzování nesouladu svojí identity a sexuální orientace. To také potvrzuje jedna ze zahraničních studií (Hunt, Fasoli, Carnaghi, & Cadinu, 2016), která uvádí, že snaha gayů prezentovat se jako více maskulinní je zároveň snahou distancovat se od stereotypu feminity homosexuálních mužů, jenž je zdrojem diskriminace ze strany heterosexuálů. V mém výzkumu se navíc tendence jít proti feminitě a zároveň snaha splynout s většinovou společností projevila také v rámci identifikace s gay-mužskými podskupinami, kdy respondenti buď sebe do žádné nezařadili, či volili podskupinu genderově neutrální, popřípadě podskupinu maskulinní. Odlišného výsledku oproti studii od Sanchez a Vilain (2012) bylo samozřejmě dosaženo rozdílným metodologickým rámcem, kdy jsem ve své studii nevyužil žádnou metodu zaměřenou na měření internalizované homofobie, a zároveň se respondenti mohli snažit během interview prezentovat v lepším světle jakožto jedinci vyrovnaní se svojí homosexualitou.

Kvalitativní přístup zvolený v této bakalářské práci nese jistá omezení jako například nemožnost zevšeobecnitelnosti výsledků provedené studie, ovšem designové provedení napomohlo lepšímu, respektive komplexnějšímu zachycení a konkretizaci vybrané socio-psychologické problematiky oproti jiným studiím. Metoda semistrukturovaného interview navíc pomohla větší flexibilitě z hlediska sběru dat. Ačkoli sběr dat proběhl za nejednotných podmínek, domnívám se, že by tento fakt poskytoval zanedbatelné riziko možnosti zkreslení dat, potažmo výsledků. Samozřejmě zde mohlo z hlediska

vyhodnocování dojít ke zkreslení výsledků způsobených subjektivitou osobnosti výzkumníka, což zahrnuje možnou chybovost během sběru dat, kdy jsem nemusel plně využít potenciálu polostrukturovaného interview, a také během celkové analýzy dat (např. chybné kódování). Řešení tohoto limitu by bylo možné prostřednictvím revize všech částí práce s daty prostřednictvím asistence na výzkumu.

Taktéž volba nepravděpodobnostního výběru respondentů pro studii nese zatížení rizikem chybovosti a zkreslení dat z důvodu následné nereprezentativnosti vzorku. Ovšem z hlediska povahy výzkumu se jeví tento výběr jako dostačující a navíc jako výhodný z hlediska ekonomické nenáročnosti. Limitem vybraného vzorku je, že respondenti byli především studenti vysokých škol či již měli ukončené středoškolské vzdělání, což reprezentativně nereflektuje populaci homosexuálních mužů, tudíž zde mohly vstupovat další faktory, jako je vzdělání, zkreslující závěrečné výsledky provedené studie. V budoucím řešení stanoveného problému by bylo tedy vhodné zahrnutí dalších částí populace, než jsou pouze gay-muži s ukončeným středoškolským vzděláním. Taktéž věková kategorie souboru není adekvátním zdrojem dat (nejstaršímu respondentovi bylo 27 let), jelikož jedinci starších generací z hlediska historické zkušenosti by mohli formovat data jiným směrem, než k tomu nyní došlo.

Hlavní přednost práce spočívá v komplexním pojetí in-group stereotypů homosexuálních mužů, což poskytuje přínos z hlediska detailního prozkoumání problematiky těchto in-group stereotypů a zároveň představení zvoleného tématu do českého kontextu, jelikož česká odborná literatura se tomuto fenoménu příliš nevěnuje (ačkoli existují studie věnující se internalizované homofobii, což je jev, který s autostereotypizací, respektive autodiskriminací velmi úzce koresponduje). Navíc podrobná deskripce napomáhá hlubšímu náhledu do struktury gay-mužské komunity, která může být někdy chybně vnímaná jako homogenní sociální útvar. V případě budoucího výzkumného rozvedení je možné spolu s dalšími poznatky využít informace pro psychotherapeutickou praxi.

Do budoucna se nabízí další výzkumné zaměření na problematiku in-group stereotypů homosexuálních mužů z pohledu kvantitativního přístupu. Konkrétně se jedná o změřením na implicitní povahu těchto stereotypů, jejich valenci, směr a sílu. Taktéž by dále bylo možné porovnat tyto vlastnosti autostereotypů gay-mužů s mírou internalizované homofobie.

10. Závěry

Kvalitativní výzkum v rámci mé bakalářské práce ukazuje, že existuje velmi pestrá paleta explicitních in-group stereotypů u homosexuálních mužů. V této kapitole se pokusím o stručný přehled, a to pro lepší orientaci v dané problematice, respektive ve výsledcích provedené studie.

Výsledné stereotypy se jeví spíše jako reakce na pojmání homosexuálních mužů většinovou společností (ta taktéž přirozeně stereotypizuje) než jako kompenzace nepřijetí vlastního gayství a homosexuální identity. Je však možné vidět, že celkově tyto stereotypy nejsou pouze zmíněnou reakcí na heteronormativitu, ale zřejmě hovoří i o zkušenosti respondentů s jinými gayi.

Významným činitelem, respektive atributem, který definuje autostereotypy gay-mužů, je vnímaná genderová nonkonformita u homosexuálních mužů. Jádrem jsou tedy různé aspekty homosexuální a genderové identity, nikoli homosexuální orientace jako taková.

10. 1. Závěr pro VO1

Obecné explicitní autostereotypy vyplývající z výsledků lze rozdělit do několika skupin podle jejich povahy: in-group stereotypy o vnějších charakteristikách typického gay-muže, o charakteristikách vnitřních, o partnerském životě, o profesním životě a o trávení volného času.

Autostereotypy o vnějších charakteristikách udávají takové znaky, podle kterých bychom mohli určit daného příslušníka skupiny či celou skupinu na první pohled. Typický gay-muž je podle respondentů charakteristický tím, že oproti heterosexuálnímu muži výrazněji dbá o svůj vnější vzhled, jeho projev je ve značné míře popisován jako femininní, a to zejména ve verbální i neverbální komunikaci (nápadná gesta a hlasová intonace, teatrálnost, ženské držení těla). Dalším atributem je mladistvost, atraktivita a atletická postava.

In-group stereotypy o vnitřních charakteristikách dle výpovědí značně korespondují s předchozí skupinou stereotypů. Gayům jsou v rámci této kategorie připisovány atributy jako vysoká emotivnost, empatie, vyšší sociální citění, vztahovačnost, extraverté, muži

s výrazným estetickým cítěním – právě tyto vlastnosti jsou respondenty rovněž vnímány jako typicky ženské.

Hlavním autostereotypem o partnerském životě gayů je, že jsou promiskuitní či udržují sexuálně otevřené monogamní vztahy. Jiným atributem gay-partnerství je absence být rodičem (kompenzace profesním životem či pořízením si domácího mazlíčka). V profesním životě jsou gayové hodnoceni jako vysoce ambiciozní. Dále se v atributech profesního života objevuje dělení na femininní a maskulinní, kdy femininní typ zastává zaměstnání typické kontaktem s druhým člověkem (například učitel, sociální pracovník, prodavač, pracovník call-centra) a maskulinní je zaměřen spíše na výkon než empatii (například manažer, soudce, právník). Respondenti dále zmiňovali, že díky tomu, že gayové nemají děti, mohou si dovolit utrácet více peněz, což se promítá do aktivit v rámci volného času – investice do cestování, nakupování (oblečení, kosmetika, interiérové doplňky, drahé potraviny), návštěv fit center, kulturních akcí a podobně.

Do všeobecných in-group stereotypů lze zařadit také stereotyp maskulinního gaye, který nese atributy, jež respondenti přirovnávají k rysům heterosexuálního muže (neprojevující veřejně emoce, kladou menší důraz na svůj zevnějšek, zaměřují se na výkon v rámci profese, zdůrazňují svoji maskulinitu). Z toho je možné vytvořit závěr, že obecné in-group stereotypy gayů oscilují na pólech maskulinity a feminity, kdy femininní typ je sice o něco košatější z hlediska svých atributů, avšak maskulinní typ se zdá být dle výpovědí významný jakožto vyvažující prvek v rámci autodiskriminace.

10. 2. Závěr pro VO2

Existuje velmi široká škála stereotypů v rámci podskupin gay-mužské komunity. Opět lze tyto stereotypy rozdělit na pomyslnou přímku, kdy na jednom jejím konci je pól maskulinity a na druhém feminity. Jednotlivé podskupiny je pak možné na základě charakteristik umístit na tuto přímku. Nejbližší se k pólu maskulinity jeví podskupina takzvaných medvědů, za nimi jako další podskupina s výraznými maskulinními rysy leží podskupina, kterou jsem označil jako fitness. Naproti tomu k pólu feminity směřují dominantně dvě podskupiny nazvané „fems“ a „transky“, kdy blíže feminitě jsem zařadil „transky“. Postoje respondentů k podskupině „fems“ jsou poměrně negativně laděny, jelikož příslušníci této podskupiny jsou považováni za ty, podle kterých jsou gayové všeobecně posuzováni většinou společností (zejména negativně).

Ve výpovědích se objevily i takové podskupiny, které nelze na základě popisů respondentů striktně rozdělit na základě kontinuálního modelu feminita versus maskulinita. Jejich atributy spíše vyjadřují jejich postavení napříč gay-mužskou komunitou (zdali se vyskytují přímo v ní a nějak v ní působí – gay aktivisté, nebo se snaží od ní jistým způsobem odlišit – gay intelektuálové, či se naprosto distancovat – skrytí gayové).

10. 3. Závěr pro VO3

Obecně respondenti vlastní gay-identitu přijímali pozitivně, vyjádřené stereotypy se tedy nejeví jako přenos nevyrovnanosti s vlastním homosexualitou. Patrný byl distanc od atributů feminity homosexuálních mužů a paradoxně také od promiskuity, která primárně v oddíle otázek o všeobecných in-group stereotypech nebyla pokládána za negativní. Jako pozitivní byl naopak hodnocen atribut extraverze (vyjádření přání být více společensky otevřený, což u typického gaye pojímali jako přirozenost). Tendence jít proti feminitě a zároveň snaha splynout s většinou se projevila také v rámci identifikace s nějakou gay-podskupinou – identifikace se skupinou nedefinovatelnou na základě maskulinita versus feminita či se skupinou spíše maskulinní.

11. Souhrn

Bakalářská diplomová práce pojednává o tématu in-group stereotypů homosexuálních mužů. Stereotypy zahrnují asociovaná přesvědčení zahrnující rysy (atributy) o jedincích či celých skupinách (kategoriích), čímž ovlivňují naši schopnost percepcí. Jedná se o specifické reprezentace o určité skupině v určitém čase vznikající procesem kategorizace. Stereotyp je kognitivní složkou postoje, předsudek je naopak zase složkou afektivní. Až předsudek tedy určuje, zdali daný sociální útvar či jeho příslušníky vidíme v dobrém či špatném světle. Tím, že jsou stereotypy jakýmsi zjednodušujícími definicemi, stávají se zdrojem nepřesnosti a nadměrné generalizace, která má pak často za následek stigmatizaci a diskriminaci.

Hlavními funkcemi stereotypů jsou, že nám pomáhají snáze porozumět okolnímu světu a orientovat se v jeho komplexnosti, šetří naši psychickou energii s ohledem na individuální kognitivní kapacitu a v některých případech mohou být zdrojem evoluční výhody.

Stereotypy dělíme dle polaritě rozlišování na negativní (minimalizace rozdílů mezi skupinami) a pozitivní (podtrhování rozdílů na základě superiority jedné ze skupin), dále na in-group (neboli autostereotypy – zaměřené na vlastní kategorii) a out-group (neboli heterostereotypy – zaměřené na cizí kategorii), explicitní (uvědomované) a implicitní (neuvědomované) a stereotypy dle obsahu (například genderové stereotypy).

Homosexualitu můžeme definovat jako: „ ... *sexuální orientaci na osoby stejného pohlaví. Je to celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený, tedy také nezávislý stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je pohlavně přitahován a vzrušován osobami stejného pohlaví*“ (Brzek & Pondělíčková-Mašlová, 1992, s. 19). Hlavními ukazateli sexuální orientace jsou sexuální chování (s jakými osobami jedinec vstupuje do sexuálního kontaktu), sexuální prožívání (sexuální fantazie, sny a přání) a identifikace (genderová a sexuální).

Genderová identita zahrnuje jedincovu identifikaci s tradičním pojetím pohlavních rolí a s nimi spojeným chováním na rovině maskulinity a feminity. V práci je využit jednodimenzionální koncept maskulinity a feminity, kdy se jedná o protikladné póly. Pokud jsou chování, preference a zájmy typické spíše pro pohlaví opačné, než je pohlaví daného jedince, mluvíme pak o takzvané genderové nonkonformitě. Za genderově

nekonformní jsou často považováni homosexuální muži. Genderově nekonformní jedinci bývají pro okolní společnost nápadní, což může vést k jejich diskriminaci, která může v dalším důsledku vést k nižší sebeúctě a nižší životní pohodě. Genderová (non)konformita v tomto případě může hrát významnější roli než samotná sexuální orientace daného jedince, a ačkoli se nejspíše jedná o dva izolované fenomény, nelze pochybovat o jejich vzájemné souvislosti.

Sexuální, respektive homosexuální identita je souhrnem jedincova vnímání sebe samého, a to zejména z hlediska emocí tohoto sebevnímání a zároveň vnímání k sociální kategorii homosexuální muž. Je možné sem taktéž zahrnout jedincova přání, jež má o vlastní sexuální identitě, a společensky dané konotace ke kategorii gayové. Rozlišujeme také homosexuální identitu intrapersonální (osobní identita) a interpersonální (veřejná identita). Vývoj homosexuální identity probíhá individuálně, avšak detailnější obraz průběhu tohoto vývoje udává šestistupňový model (Cass, 1979). V první fázi jedinec prožívá zmatení a pocity nejasnosti ohledně své identity, začíná si uvědomovat svoji homosexualitu. Druhou fází provází pocity osamělosti a odcizenosti, navenek přetrvává heterosexuální sebe prezentace. Ve třetí fázi si je jedinec již jistý svojí homosexualitou a tento fakt toleruje, vyskytují se první kontakty s komunitou sexuálních menšin. Ve čtvrté dochází k akceptaci vlastní sexuality a zároveň k selektivnímu zveřejňování své identity. Pátá fáze je typická hrdostí na svoji identitu, potažmo komunitu sexuálních menšin, a zároveň hněvem vůči neheterosexuální komunitě. V šesté fázi jedinec přijímá svoji sexualitu jako jednu ze složek jeho osobnosti, nikoli již jako její středobod. Ve vývoji homosexuální identity je důležitý proces takzvaného coming outu, který je v současnosti některými autory nahrazován pojmem sexual questioning (tázání se po vlastní sexuální identitě).

Různá pojetí kategorie homosexuální muž z hlediska historie mají rozdílný vliv na sebeidentifikaci. Je tedy důležité zohlednit i jejich vliv na vytváření (auto)stereotypů.

Někteří gayové kladou velký důraz na tradiční pojetí maskulinity a zároveň vyjadřují negativní postoje vůči femininním projevům jiných gayů, čímž podle některých autorů (Sanchez & Vilain, 2012) deklarují nevyrovnanost s vlastní gay-identitou. Jiní autoři (Hunt, Fasoli, Carnaghi, & Cadinu, 2016) věnující se tomuto tématu tvrdí, že gayové prezentující se jako více maskulinní tak činí proto, aby se distancovali od stereotypu feminity u homosexuálních mužů, který je zdrojem diskriminace ze strany heterosexuálů.

Z hlediska genderové identity se gay mužským podskupinám věnuje studie, kde je ukázáno spektrum gay-podskupin replikuje tradiční pojetí feminity a maskulinity (Clousell a Fiske, 2005).

Cílem výzkumné části této práce je charakterizování explicitních in-group stereotypů homosexuálních mužů, a to ve třech rovinách: jaké jsou obecné in-group stereotypy z hlediska popisu typického gay-muže, jaké jsou in-group stereotypy o gay-mužských podskupinách a jak se liší od in-group stereotypů obecných, jaká je souvislost mezi in-group stereotypy gayů a jejich identitou. Jako nejvhodnější byl zvolen kvalitativní typ výzkumu, kdy sběr dat proběhl prostřednictvím polostrukturovaného interview. Výzkumný soubor se skládal z deseti mužů mladší dospělosti identifikujících se jako homosexuální.

Výsledky ukázaly, že významným činitelem charakterizujícím autostereotypy gayů je vnímaná genderová nonkonformita u homosexuálních mužů. Jejich jádrem jsou různé aspekty homosexuální a genderové identity, nikoli samotná homosexuální orientace. Existuje velmi pestrá paleta autostereotypů ohledně podskupin v gay-mužské komunitě. Jednotlivé podskupiny lze rozvrstvit na základě jednodimenzionálního modelu maskulinity a feminity, některé ovšem tomuto modelu příliš neodpovídají. Výsledné stereotypy se jeví spíše jako reakce na pojmání homosexuálních mužů většinou společností (heteronormativita) než jako kompenzace nepřijetí vlastní homosexuální identity.

12. Seznam použitých zdrojů a literatury

1. Adam, B. D. (1985). Structural Foundations of the Gay World. *Comparative Studies in Society and History*, 27 (4), 658-671. doi:10.1017/s0010417500011701
2. Allen, D. J., & Oleson, T. (1999). Shame and Internalized Homophobia in Gay Men. *Journal of Homosexuality*, 37 (3), 33–43. doi:10.1300/j082v37n03_03
3. Allport, G. (1954). *The Nature of Prejudice*. Boston: Addison-Wesley Pub. Co.
4. Bailey, J. M., Kim, P. Y., Hills, A., & Linsenmeier, J. A. (1997). Butch, femme, or straight acting? Partner preferences of gay men and lesbians. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73 (5), 960-973. doi:10.1037//0022-3514.73.5.960
5. Bártová, K., Štěrbová, Z., & Varella Valentová, J. (2016). Souvislost genderové nonkonformity a mužské homosexuální orientace. *Československá psychologie*, 60 (2), 153–168. Získáno 6. ledna 2017 z http://web.natur.cuni.cz/etologiecloveka/images/B%C3%A1rtov%C3%A1_et_al._2016_Souvislost_genderov%C3%A9_nonkonformity_a_mu%C5%BEsk%C3%A9_homosexu%C3%A1ln%C3%AD_orientace.compressed1.pdf
6. Bem, S. L. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42 (2), 155–162. doi:10.1037/h0036215
7. Bostwick, W. B., Boyd, C. J., Hughes, T. L., & McCabe, S. E. (2010). Dimensions of Sexual Orientation and The Prevalence of Mood and Anxiety Disorders in The United States. *American Journal of Public Health*, 100, 468–475. doi:10.2105/ajph.2008.152942
8. Bostwick, W. B., Boyd, C. J., Hughes, T. L., West, B. T., & McCabe, S. E. (2014). Discrimination and mental health among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84 (1), 35–45. doi:10.1037/h0098851
9. Bruner, J. S. (1957). On perceptual readiness. *Psychological Review*, 64 (2), 123–152. doi:10.1037/h0043805
10. Brzek, A., & Pondělíčková-Mašlová, J. (1992). *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia Medica.

11. Cadinu, M., Galdi, S., & Maass, A. (2013). Chameleonic social identities: Context induces shifts in homosexuals' self-stereotyping and self-categorization. *European Journal of Social Psychology, 43*, 471–481. doi:10.1002/ejsp.1957
12. Cass, V. C. (1984). Homosexual Identity. *Journal of Homosexuality, 9* (2-3), 105–126. doi:10.1300/j082v09n02_07
13. Cass, V. C. (1979). Homosexuality Identity Formation. *Journal of Homosexuality, 4* (3), 219–235. doi:10.1300/j082v04n03_01
14. Clausell, E., & Fiske, S. T. (2005). When Do Subgroup Parts Add Up to the Stereotypic Whole? Mixed Stereotype Content for Gay Male Subgroups Explains Overall Ratings. *Social Cognition, 23* (2), 161–181. doi:10.1521/soco.23.2.161.65626
15. Cochran, S. D., Dresche, J., Kismödi, E., Giami, A., García-Moreno, C., Atalla, E., ... Reed, G. M. (2014). Proposed declassification of disease categories related to sexual orientation in the International Statistical Classification of Diseases and Related Health Problems (ICD-11). *Bulletin of the World Health Organization, 92* (9), 672–679. doi:10.2471/blt.14.135541
16. Červenková, I., & Bianchi, G. (2003). Diskurzy homosexuality a vývin sexuálnej identity. *Československá psychologie, 47* (2), 122–134. Získáno 3. ledna 2017 z https://is.muni.cz/el/1423/jaro2007/PSY485/um/3196496/diskurzy_homosexuality.pdf?lang=cs
17. Diamond, L. M., & Savin-Williams, R. C. (2000). Explaining Diversity in the Development of Same-Sex Sexuality Among Young Women. *Journal of Social Issues, 56* (2), 297–313. doi:10.1111/0022-4537.00167
18. Dubé, E. M. (2000). The role of sexual behavior in the identification process of gay and bisexual males. *Journal of Sex Research, 37* (2), 123–132. doi:10.1080/00224490009552029
19. Fingerhut, A. W., & Peplau, L. A. (2006). The Impact of Social Roles on Stereotypes of Gay Men. *Sex Roles, 55* (3-4), 273–278. doi:10.1007/s11199-006-9080-5

20. Fuss, D (Ed.). (1991). *Inside/out: Lesbian Theories, Gay Theories*. New York: Routledge.
21. Geist, B. (1992). *Sociologický slovník*. Praha: Victoria publishing.
22. Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit Social Cognition: Attitudes, Self-esteem and Stereotypes. *Psychological Review*, 102 (1), 4–27. doi:10.1037//0033-295x.102.1.4
23. Hendl, J. (2005). *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál.
24. Hnilica, K. (2010). *Stereotypy, předsudky, diskriminace. Pojmy, měření, teorie*. Praha: Karolinum.
25. Hunt, C. J., Fasoli, F., Carnaghi, A., & Cadinu, M. (2016). Masculine self-presentation and distancing from femininity in gay men: An experimental examination of the role of masculinity threat. *Psychology of Men & Masculinity*, 17 (1), 108–112. doi:10.1037/a0039545
26. Janošová, P. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.
27. Judd, C. M., & Park, B. (1993). Definition and assessment of accuracy in social stereotypes. *Psychological Review*, 100 (1), 109–128. doi:10.1037//0033-295x.100.1.109
28. Kitzinger, C., & Wilkinson, S. (1995). Transitions from heterosexuality to lesbianism: The discursive production of lesbian identities. *Developmental Psychology*, 31 (1), 95–104. doi:10.1037//0012-1649.31.1.95
29. Lippa, R. A. (2001). On Deconstructing and Reconstructing Masculinity–Femininity. *Journal of Research in Personality*, 35 (2), 168–207. doi:10.1006/jrpe.2000.2307
30. McGarthy, C. (1999). *Categorization in Social Psychology*. London: SAGE.
31. McGarthy, C., Yzerbyt, V. Y., & Spears, R. (2004). *Stereotypes as Explanations: The Formation of Meaningful Beliefs about Social Groups*. Cambridge: Cambridge University Press.

32. Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
33. Moskowitz, D. A., Turrubiates, J., Lozano, H., & Hajek, C. (2013). Physical, Behavioral, and Psychological Traits of Gay Men Identifying as Bears. *Archives of Sexual Behavior*, 42 (5), 775–784. doi:10.1007/s10508-013-0095-z
34. Nelson, T. D. (2009). *Handbook Of Prejudice, Stereotyping And Discrimination*. New York: Psychology Press .
35. Oakes, P. J., Haslam, S. A., & Turner, J. C. (1994). *Stereotyping And Social Reality*. Oxford: Blackwell.
36. O'Neil, J. M. (2008). Summarizing 25 Years of Research on Men's Gender Role Conflict Using the Gender Role Conflict Scale. *The Counseling Psychologist*, 36 (3), 358–445. doi:10.1177/0011000008317057
37. Peacock, B. D., Eyre, S. L., Quinn, S. C., & Kegeles, S. (2001). Delineating differences: Sub-communities in the San Francisco gay community. *Culture, Health & Sexuality*, 3 (2), 183-201. doi:10.1080/136910501750153003
38. Plummer, K. (1995). *Telling Sexual Stories: Power, Change, and Social Worlds*. Londýn: Routledge.
39. Procházka, I. (2002). *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD.
40. Reilly, A., & Rudd, N. A. (2007). Shopping Behaviour Among Gay Men: Issues Of Internalized Homofobia And Self-esteem. *International Journal Of Consumer Studies*, 31 (4), 333–339. doi:10.1111/j.1470-6431.2006.00558.x
41. Rosenfeld, D. (1999). Identity work among lesbian and gay elderly. *Journal of Aging Studies*, 13 (2), 121–144. doi:10.1016/s0890-4065(99)80047-4
42. Sanchez, F. J., & Vilain, E. (2012). Straight-Acting Gays: The Relationship Between Masculine Conciousness, Anti-Effeminacy, and Negative Gay Identity. *Archives of Sexual Behavior*, 41 (1), 111–119. doi:10.1007/s10508-012-9912-z

43. Sanchez, F. J., Westefeld, J. S., Liu, W. M., & Vilain, E. (2010). Masculine gender role conflict and negative feelings about being gay. *Professional Psychology: Research and Practice, 41* (2), 104–111. doi:10.1007/s10508-012-9912-z
44. Sinclair, L., & Kunda, Z. (2000). Motivated Stereotyping Of Women: She's Fine If She Praised Me But Incompetent If She Criticized Me. *Personality And Social Psychology Bulletin, 77* (3), 474–486. doi:10.1177/0146167200263002
45. Stehlíková, D., Procházka, I., & Hromada, J. (1995). *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: Orbis.
46. Tajfel, H. (1969). Cognitive Aspects of Prejudice. *Journal of Social Issues, 25* (4), 79–97. doi:10.1111/j.1540-4560.1969.tb00620.x
47. Tajfel, H., & Turner, J. C. (1979). An Integrative Theory of Intergroup Conflict. *The Social Psychology of Intergroup Relations, 33* (47), 74. Získáno 3. ledna 2017 z <http://www.alnap.org/pool/files/tajfel-turner-1979-compressed.pdf>
48. Weeks, J. (1991). *Against Nature: Essays on History, Sexuality and Identity*. Londýn: Rivers Oram Press.
49. Zucker, K. J. (2005). Measurement of Psychosexual Differentiation. *Archives of Sexual Behavior, 34* (4), 375–388. doi:10.1111/j.1540-4560.1969.tb00620.x

13. Seznam tabulek a grafů

Tabulka č. 1: Detailní popis výběrového souboru

14. Přílohy

Příloha č. 1: Zadání bakalářské diplomové práce

Příloha č. 2: Český abstrakt bakalářské diplomové práce

Příloha č. 3: Anglický abstrakt bakalářské diplomové práce

Příloha č. 4: Osnova polostrukturovaného interview

Příloha č. 5: Příklad transkripce rozhovoru

Příloha č. 1: Zadání bakalářské diplomové práce

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Akademický rok: 2014/2015

Studijní program: Psychologie
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Psychologie (PCH)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
JURČÍK Ondřej	Na Včelíně 1664, Zlín	F13686

TÉMA ČESKY:

In-group stereotypes u homosexuálních mužů

TÉMA ANGLICKY:

In-group stereotypes of homosexual men

VEDOUcí PRÁCE:

PhDr. Olga Pechová, Ph.D. - PCH

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. Studium literatury zabývající se sexuální identitou u homosexuálních mužů a jejich stereotypy ve vztahu k homosexuální menšině jako celku i k jejím jednotlivým podskupinám.
2. Vytvoření osnovy semistrukturovaného interview zaměřeného na identitu u homosexuálních mužů a jejich vnímání homosexuální menšiny.
3. Realizace kvalitativního výzkumu u souboru nejméně deseti homosexuálních mužů ve věku mladé dospělosti.
4. Zpracování získaných dat za použití kvalitativní metodologie.
5. Diskuse teoretických předpokladů a metodologie výzkumu, jeho průběhu a jeho výsledků.

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

Literatura:

1. Ben, P., Eyre, S. L., Quinn, S. C., & Kegeles, S. (2001). Delineating Differences: Sub-Communities in the San Francisco Gay Community. *Culture, Health & Sexuality*, (2), 183.
2. Bostwick, W. B., Boyd, C. J., Hughes, T. L., West, B. T., & McCabe, S. E. (2014). Discrimination and mental health among lesbian, gay, and bisexual adults in the United States. *American Journal of Orthopsychiatry*, 84(1), 35-45. doi:10.1037/h0098851
3. Cadinu, M., Galdi, S., & Maass, A. (2013). Chameleonic social identities: Context induces shifts in homosexuals' self-stereotyping and self-categorization. *European Journal of Social Psychology*, 43(6), 471-481. doi:10.1002/ejsp.1957
4. Clausell, E., & Fiske, S. T. (2005). When do subgroup parts add up to the stereotypic whole?: Mixed stereotype content for gay male subgroups explains overall ratings. *Social Cognition*, 23(2), 161.
5. Frost, D., & Meyer, I. (2012). Measuring community connectedness among diverse sexual minority populations. *Journal of Sex Research*, 49(1), 36-49. doi:10.1080/00224499.2011.565427
6. Hildebrand, D., DeMotta, Y., Sen, S., & Kongsompong, K. (2013). In-group and out-group influences on the consumption behavior of minority groups: The case of gay men. *Journal of Public Policy & Marketing*, 32(S), 70-78. doi:10.1509/jppm.12.046
7. Hnilica, K. (2010). *Stereotypy, předsudky a diskriminace: pojmy, teorie, měření*. Praha: Karolinum.
8. Hsieh, M. H., & Wu, S. L. (2011). Gay men's identity attempt pathway and its implication on consumption. *Psychology & Marketing*, 28(4), 388-416. doi:10.1002/mar.20394
9. Janořová, P. (2000). *Homosexualita v názorech současné společnosti*. Praha: Karolinum.
10. Kazyak, E. (2011). Disrupting Cultural Selves: Constructing Gay and Lesbian Identities in Rural Locales. *Qualitative Sociology*, 34(4), 561-581. doi:10.1007/s11133-011-9205-1
11. Moskowitz, D., Turrubiates, J., Lozano, H., & Hajek, C. (2013). Physical, Behavioral, and Psychological Traits of Gay Men Identifying as Bears. *Archives of Sexual Behavior*, 1-10. doi:10.1007/s10508-013-0095-z
12. Nadal, K. L., & Corpus, M. H. (2013). "Tomboys" and "baklas": Experiences of lesbian and gay Filipino Americans. *Asian American Journal of Psychology*, 4(3), 166-175. doi:10.1037/a0030168
13. Sanchez, F., & Vilain, E. (2012). "Straight-Acting Gays": The Relationship Between Masculine Consciousness, Anti-Effeminacy, and Negative Gay Identity. *Archives of Sexual Behavior*, 41(1), 111-119.
14. Sanchez, F., Vilain, E., Westefeld, J., & Liu, W. (2010). Masculine Gender Role Conflict and Negative Feelings About Being Gay. *Professional Psychology: Research and Practice*, 41(2), 104-111. doi:10.1037/a0015805

15. Worthington, R. L., & Reynolds, A. L. (2009). Within-group differences in sexual orientation and identity. *Journal of Counseling Psychology*, 56(1), 44-55. doi:10.1037/a0013498

Podpis studenta: .....

Datum: .....

Podpis vedoucího práce: .....

Datum: .....

Příloha č. 2: Český abstrakt bakalářské diplomové práce

ABSTRAKT BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Název práce: In-group stereotypy homosexuálních mužů

Autor práce: Ondřej Jurčík

Vedoucí práce: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Počet stran a znaků: 78 (147 365)

Počet příloh: 5

Počet titulů použité literatury: 49

Abstrakt: Bakalářská diplomová práce se věnuje tématu in-group stereotypů homosexuálních mužů, které je v české odborné literatuře poměrně opomíjené. Cílem studie bylo podrobné zmapování autostereotypů gay-mužů celkem na třech rovinách. První se věnuje obecným obsahům těchto stereotypů z hlediska charakterizování typického gay-muže, druhá je zaměřena na autostereotypy vůči gay-mužským podskupinám a jejich srovnání s obecnými stereotypy gayů, třetí část hledá možné souvislosti mezi těmito stereotypy a gay-identitou respondentů. Pro řešení byl zvolen kvalitativní přístup. Výzkumu se zúčastnilo celkem 10 mužů identifikujících se jako gay-muži. Výsledky ukázaly, že významným činitelem vytváření autostereotypů gayů je genderová nonkonformita

u homosexuálních mužů. Jádrem jsou různé aspekty homosexuální a genderové identity, nikoli samotná homosexuální orientace. Existuje pestrá paleta autostereotypů o podskupinách gay-mužské komunity. Část podskupin lze rozvrstvit na základě jednodimenzionálního modelu maskulinity a feminity, některé se jeví jako genderově neutrální. Výsledné stereotypy se jeví spíše jako reakce na heteronormativitu než jako kompenzace nepřijetí vlastní gay-identity.

Klíčová slova: in-group stereotypy, gay-muži, heteronormativita, genderová identita, gay- identita

Příloha č. 3: Anglický abstrakt bakalářské diplomové práce

ABSTRACT OF BACHELORS THESIS

Title: In-group stereotypes of homosexual men

Author: Ondřej Jurčík

Supervisor: PhDr. Olga Pechová, Ph.D.

Number of pages and characters: 78 (147 365)

Number of appendices: 5

Number of references: 49

Abstract: The bachelor thesis deals with the issue of in-group stereotypes of homosexual men – an issue which is rather neglected in the Czech specialised literature. The objective of the study was to produce a detailed analysis of gay-men auto-stereotypes on three different levels. The first one addresses general contents of these stereotypes in terms of characterising a typical gay-man, the second one reflects on the auto-stereotypes of gay-men subgroups and their comparison to general gay auto-stereotypes. The third level seeks possible relations between these stereotypes and the respondents' gay-identity. The analysis employs a qualitative approach. 10 men identifying themselves as gay-men participated in the research. The results have shown that the key factor in creating gay auto-stereotypes is a gender non-conformity in homosexual men. Some subgroups can be categorised according to the one-dimensional model of masculinity and femininity, others seem to be gender neutral. Rather than a compensation of non-acceptance of own gay-identity, the resulting stereotypes seem to be more of a reaction to heteronormativity.

Key words: in-group stereotypes, gay-men, heteronormativity, gender identity, gay-identity

Příloha č. 4: Osnova polostrukturovaného interview

Věk:

Dosažené vzdělání:

Zaměstnání/studium:

1. Kdo, popřípadě co se Vám vybaví, když zmíním slovní spojení gay-muž?
  - 1.1. Jak takový gay-muž podle Vašeho názoru vypadá, jaký je jeho celkový fyzický vzhled (například oděv, postava a podobně)?
  - 1.2. Jaké vlastnosti má, podle Vás, gay muž? Dokázal byste charakterizovat jeho osobnost?
  - 1.3. Jak si myslíte, že se typický gay-muž chová?
2. Jak tráví gay-muži nejčastěji svůj volný čas?
3. Jaký je profesní život gay-mužů?
4. Jak vypadá partnerský život typického gay muže?
5. V rámci komunity gay-mužů, podobně jako v jiných skupinách, vznikají podskupiny, respektive subkultury. Dokázal byste mi vyjmenovat takové gay-mužské skupiny, které znáte?
6. Zmínil jste subkultury: *subkultura-1*, *subkultura-2*, ..., *subkultura-n*. Pojdme se nyní o nich pobavit blíže.
  - 6.1. Jak, podle Vás, vypadá typický příslušník *subkultury-1/2/.../n*?
  - 6.2. Pokuste se ho, prosím charakterizovat, jako člověka – jaký je?
  - 6.3. Jak se příslušníci této skupiny baví, jak tráví svůj volný čas?
7. Dokázal byste, prosím, zhodnotit, co pro Vás samotného znamená, že jste gay?
8. Čím se od ostatních gay-mužů lišíte?
9. Je něco, na co jste obzvlášť hrdý, čím se od ostatních gay-mužů lišíte?
10. Je něco, co Vám oproti typickým gay-mužům chybí, a byl byste rád, aby to bylo jinak?
11. Co Vám na vlastní gay identitě vadí?
12. Cítíte se být součástí gay komunity?
13. Zařadil bys sám sebe do nějaké gay-skupiny? Pokuste se svoji odpověď zdůvodnit, prosím.
14. Jste spokojený či nespokojený, že jste gay? Pokuste se svoji odpověď zdůvodnit, prosím.
15. Je něco, na co jsem se Vás v rámci našeho rozhovoru zapomněl zeptat či co byste sám rád zmínil?

Příloha č. 5: Příklad transkripce rozhovoru

- T: Kdo, popřípadě co se Ti vybaví, když zmíním slovní spojení gay-muž?
- R: Vybaví se mi třicátník, hezky oblečený, s hezkým parfémem. Vydělává víc, než je celostátní průměr. Je to člověk, který si musel projít něčím během dospívání, čím jsem si musel projít já.
- T: Jak takový gay-muž podle Vašeho názoru vypadá, jaký je jeho celkový fyzický vzhled (například oděv, postava a podobně)?
- R: Je to takový maskulinní typ. Vousatý. Dává najevo to své mužství. A nebo je to naopak někdo, kdo má jemnější rysy a nebojí se to ukázat. Ten první chodí oblečený tak, že to není na něm poznat, že je gay. Chodí ne úplně moderně, trochu nevýrazně. Nosí vyloženě mužské oblečení. Ten druhý typ sleduje módu. Dává si záležet, co nosí na sobě. Je mu fuk, co si o něm myslí ostatní, hlavně aby on se cítil dobře.
- T: Jaké vlastnosti má, podle Tebe, gay muž? Dokázal bys ho charakterizovat jeho osobnost?
- R: Já si nemyslím, že by se vlastnosti gayů lišily od ostatní společnosti. Dřív jsem si myslel, že gayové mají větší sklony být hodnější, empatičtější, ale postupem času zjišťuji, že to tak není, a nebylo by tedy správné přisuzovat gayům nějaké specifické vlastnosti.
- T: Jak si myslíš, že se typický gay-muž chová?
- R: Ten maskulinní se snaží chovat více chlapsky, aby nebylo poznat, že má jinou sexuální orientaci než ostatní. Možná má strach veřejně projevit city, to si myslím, že je typický. A ten druhý typ, takový ten zženštilější, tak ten se chová přirozeně, že si na nic nehraje. Ti, kteří chtějí být mužnější, tak jsou neustále v nějaký póze.
- T: Jak tráví gay-muži nejčastěji svůj volný čas? Jaký druh zábavy je podle Tvého názoru nejtypičtější pro gay-muže?
- R: Protože gayové nemají děti, tak se věnují svým koníčkům. Možná by se mohlo zdát, že jsou v tomhle sobečtější než většina heterosexuální populace. Věnujou se sobě, chodí víc do společnosti, jsou společenštější, mají víc přátel nebo známých. Cestují, protože ty peníze musejí nějak utratit, když nemají ty děti. Pořizují si nějaké zvířátko, aby to svoje vnitřní prázdno nějak zaplnili. Tak nechci dopadnout. A taková první zábava je chození do gay-barů. Myslím si, že gayové jsou víc sami, že tam není nějaký společenský tlak na to se oženit nebo najít si někoho nastálo,

založit s ním rodinu. Takže gayové tráví většinu času v gay-baru, aby si někoho našli.

- T: Jaký je profesní život gay-mužů?
- R: Já si myslím, že gay muž se snaží hodně se seberealizovat v práci, když nemůže doma jako mít ty děti. Snaží se být dobrý v tom, co dělá, že se snaží být na těch vedoucích pozicích a suplovat to, že ho společnost nepřijímá tak, jak by měla. Mít nějaký titul, být líp ohodnocený v práci, a tím si kompenzuje to, že by mohl být pro někoho obyčejnej buzerant.
- T: Jak vypadá partnerský život typického gay muže?
- R: Je hrozně těžký, aby dva muži spolu drželi, protože nemaj něco, co by je k sobě poutalo. Hypotéka nebo takový všední věci. Že je snazší se rozejít. Taky si nejsem jistý, že dva muži si můžou být celý život věrní. Pochybuju o tom. V těch heterosexuálních vztazích je žena ten kotvicí prvek, je to sice předsudek, ale myslím, že to tak je. Tohle chlapi prostě nemaj. Dva chlapi jsou víc zaměřeni na sex. Takový případ mých známých, kteří jsou spolu už deset let, tvoří spolu rodinu, ale řekli si, že si nebudou lhát, a když se jim někdo třetí líbí, tak tomu druhému řeknou a může se s ním vyspat, musí se ale chránit a musí se vrátit a to mi přijde fér. Nedokážu si představit, že bych já tohle praktikoval, protože jsem celkem žárlivej.
- T: V rámci komunity gay-mužů, podobně jako v jiných skupinách, vznikají podskupiny, respektive subkultury. Dokázal bys mi vyjmenovat takové gay-mužské skupiny, které znáš?
- R: Aktivisti, kteří se bijou za svoje práva. Tetky, který nevyšly z toho stigmatu, který měly během socialismu, že jsou něčím jiní než ostatní, a ony to přijaly a maj z toho legraci a vyhledávají sex na záchodech, převlíkaj se do ženskejch šatů a oslovujou se v ženském rodě, jsou to většinou starší gayové, kteří si říkají buzny, protože gayové, to je pro ně nějaký konstrukt kapitalismu. Další skupinou jsou neviditelní gayové, kteří nechodí na žádný akce, které jsou takhle zaměřené, neznají například Mezipatra, snaží se vést si svůj soukromý život, nezapojujou se, jsou jim odporný pochody hrdosti, Prague pride, přednášky, komunitní setkání. Potom ti skrytí gayové, kteří si to nepřiznají nikdy, kteří jsou něco jak Klaus, že dělají zle těm ostatním gayům, že si kompenzují to, že nemohli žít svobodně, tak

jim to dávaj sežrat. Potom gayové sportovci, kteří jsou zaměřeni na své tělo, chtějí být dokonalí a většinou nestojí v posteli za nic.

- T: Zmínil jsi hodně subkultur. Pojdme se nyní o nich pobavit blíže. Jak bych na první pohled poznal aktivistu?
- R: Nosí různé duhové předměty podporující různé akce. Nestydí se za to, že je gay, podporuje různé kampaně. Oblíká si třeba trička těch kampaní, snaží se nebejt povrchní, to znamená, že přemýšlí, co si na sebe vezme. Záleží mu na tom, kde se ty věci vyrábí a tak. Raději investuje do drahého oblečení, které se mu nerozpadne za rok, nebo naopak recykluje nebo si to oblečení půjčuje.
- T: Jaký je jako člověk?
- R: Aktivistou je proto, že zažil nějaké bezpráví v životě, výsměch v rodině, ve společnosti, ve třídě. Ví, jak se ti ostatní v bezpráví můžou cítit, a dokáže se vcítit do těch dospívajících kluků, kteří cítí to, co kdysi cítil on. Tak to mám asi já, já se definuju jako gay aktivista a nechci, aby se to opakovalo pořád dokola, aby ti kluci páchali sebevraždy, aby se neměli rádi a tak. To, co dělají, je pro ně zároveň zábava.
- T: A co tetky? Ti jsou jací?
- R: Nějak nepřijali ten "západní" ideál krásy, těla. Takže je vzrušujou chlapi takoví nenamakaní, ale takoví dělníci, traktoristi. Oni se zase naopak snaží uchovat nějakou tu ženskost. Taková povrchnější trošku, do sebe zahleděná, čerpá výdobytky moderní společnosti a neocení to. Nejrady by měli gay kluby, kde můžou jenom chlapi, kde je nechráněný sex a smrdí to tam potem. A aby to bylo tajný, jim se líbí, že to je trošku záhadný, "ilegální", že by nikdy nechtěli být oficiálně gay. Jsou v tom undergroundu, pohybují se na takových vyšších sférách dna. Druhem jejich zábavy jsou drby, sex, hodně sexu a vyžívají se v estrádách osmdesátých let.
- T: Dále jsi zmínil neviditelné. Co bys mi řekl o nich?
- R: Často jde na něm poznat, že je teplej, ale on si myslí, že to není poznat. Na sobě má to, co klasický heterák, žádný kus oblečení, kterým by to na sebe prozradil – že by si vzal o číslo menší tričko, košili. Pohrdá aktivisty, nepere se o svá práva, myslí si, že si to zvládne vybojovat sám. Nechce žít komunitně, neříká "my" jako o gayích. Že si z nich dělají srandu. Gayové jsou pro ně "oni".
- T: Co jinak dělají?

- R: Chodí za zábavou tam, kde by ho nebylo možné identifikovat s touhle komunitou, třeba chodí do hospody, na fotbal s chlapama.
- T: Čím jsou typičtí skrytí gayové?
- R: Projevuje se nenávisťnými útokama proti ostatním gayům a dělá to proto, aby tím skryl to svou orientaci, protože si myslí, že když on bude útočit vůči homosexuálům, tak že ostatní si řeknou, že on sám by nemohl být homosexuál. Z veřejného života kromě Václava Klause by to mohl být Harapes, ten to bere jako urážku, například když ho označila za gaye Květa Fialová, bere to jako něco méněcenného.
- T: Takže jaký je?
- R: Myslím, že takový člověk je hodnotově pokřivenej. Dělal ve volném čase takové aktivity, aby si o nich ostatní nemohl říct, že jsou to homosexuálové, takže nedělají například krasobruslení.
- T: Poslední jsi zmínil sportovce, jak bys popsal je?
- R: Vypadá tak, že tím svým tělem se snaží upoutat pozornost ostatních gayů a tím chce zvýšit svou atraktivitu ve společnosti. Ale myslím si, že většinou jsou vnitřně dost nejistí, že si myslí, že nejsou moc hezčí, tak se to snaží dohnat tělem. Oblékají se tak, aby to bylo vidět, že sportují – nosí krátký rukávy i v zimě, úzký kalhoty, bundičky do pasu. Asi bych měl strach s takovým člověkem si něco začít, že ta forma možná převyšuje obsah. Ve volném čase fungují hlavně na seznamkách, v barech, volný čas tráví hledáním nějakého protějšku, a protože jsou atraktivní, tak si můžou často hodně vybírat a nakonec přeberou (smích). To je hrozně stereotypní, já se omlouvám.
- T: Dokázal bys, prosím, zhodnotit, co pro Tebe samotného znamená, že jsi gay?
- R: Protože jsem z nějaký menšiny, tak si myslím, že mám větší porozumění k ostatním menšinám. I když to asi moc nevypadá, jak jsem pomlouval všechny ty subkultury. Nejsem tak konformní, jako kdybych byl heterák. Znamená to, že mám trochu složitější život, ale ne že by měl být něčím horší. Myslím, že bych byl trochu jiný člověk, kdybych byl heterosexuál, to by mi možná bylo víc věcí jedno, že bych se nějak občansky nezapojoval.
- T: Čím se od ostatních gay-mužů lišíš?
- R: No tím, že jsem aktivista, to mě odlišuje od ostatních gayů.
- T: Je něco, na co jsi obzvlášť hrdý, čím se od ostatních gay-mužů lišíš?

- R: Jsem hrdý na to, že všichni moji známí a rodina ví, že jsem gay, to nebejvá vždycky, že ten gay to má takhle nastavený. Jsem hrdý, že to má rodina vzala, vlastně všichni. Jsem hrdej na to, že se nějak snažím změnit vnímání gayů ve společnosti.
- T: Je něco, co Ti oproti typickým gay-mužům chybí, a byl bys rád, aby to bylo jinak?
- R: Nejsem tak extrovertní. Gaye si představuju, že je společensky veselej, že má kolem sebe spousta lidí, spousta kamarádek, že jako vždycky zná někde někoho. To já jsem spíš introvert.
- T: Je něco, co Ti na Tobě jako gayovi vadí?
- R: Asi jo, že když jsem ještě neměl partnera a byl jsem aktivistou, tak jsem hlásal, jak gayové chtěj rodinu a pevné hodnoty, pevné svazky, ale pak jsem schopnej mít sex na jednu noc.
- T: Cítíš se být součástí gay komunity?
- R: Ano, cítím (viz odpovědi výše).
- T: Jsi spokojený či nespokojený, že jsi gay? A proč?
- R: Já to beru jako moji součást, já bych nemohl být asi jinej, takže nemůžu říct, že jsem s tím nespokojenej, jsem s tím spokojenej, protože mě to nějakým způsobem formovalo. Já bych to neměnil. Je to i tou společností, jaká je, ale to mě posílilo vnitřně.
- T: Je něco, na co jsem se Tě v rámci našeho rozhovoru zapomněl zeptat či co bys sám rád zmínil?
- R: Ne.